

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Marek Polák

ODDLUŽENÍ – JEDEN ZE SANAČNÍCH ZPŮSOBŮ ŘEŠENÍ ÚPADKU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. srpna 2012

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Praze dne 31. srpna 2012

.....
Marek Polák

Na tomto místě bych rád poděkoval především JUDr. Petru Smolkovi, Ph.D., za jeho přístup a vedení mé práce. Dále bych chtěl poděkovat JUDr. Oldřichu Řeháčkovi, Ph.D., insolvenčnímu správci, za poskytnutí odborných rad a cenných informací. Mé díky patří v neposlední řadě též mým blízkým a mé přítelkyni, kteří se mnou měli při vypracování této diplomové práce trpělivost.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	6
1 Historický vývoj úpadkového práva.....	8
1.1 Zákon o konkursu a vyrovnání.....	9
1.2 Insolvenční zákon.....	11
2 Úpadek dlužníka, zásady insolvenčního řízení.....	13
2.1 Úpadek.....	13
2.1.1 Platební neschopnost.....	13
2.1.2 Předlužení.....	14
2.1.3 Hrozící úpadek.....	14
2.2 Základní zásady insolvenčního řízení.....	15
3 Subjekty insolvenčního řízení.....	16
3.1 Účastníci řízení.....	16
3.2 Věřitelské orgány.....	18
3.3 Insolvenční správce.....	20
3.4 Státní zastupitelství a likvidátor dlužníka.....	22
4 Zahájení insolvenčního řízení.....	23
4.1 Insolvenční návrh.....	23
4.1.1 Insolvenční návrh podaný dlužníkem.....	24
4.1.2 Insolvenční návrh podaný věřitelem.....	24
4.2 Návrh na povolení oddlužení.....	24
4.2.1 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení včetně jeho příloh.....	26
4.3 Vady insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení.....	28
4.4 Zpětvzetí insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení.....	29
4.5 Záloha na náklady insolvenčního řízení.....	29
4.6 Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.....	31
5 Rozhodnutí o insolvenčním návrhu a návrhu na povolení oddlužení.....	33
5.1 Návrh podaný dlužníkem.....	33
5.2 Návrh podaný věřitelem.....	36

5.3	Rozhodnutí o úpadku, povolení oddlužení.....	36
5.4	Účinky rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení	38
5.5	Rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku	39
6	Věřitelé a uplatňování jejich pohledávek.....	40
6.1	Příhláška pohledávky	41
6.1.1	Náležitosti přihlášky pohledávky.....	42
7	Fáze řízení po povolení oddlužení.....	44
7.1	Přezkumné jednání	44
7.2	Schůze věřitelů.....	46
7.3	Schválení oddlužení	47
7.3.1	Účinky schválení oddlužení.....	48
7.4	Incidenční spory.....	49
7.4.1	Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek	50
8	Realizace oddlužení.....	53
8.1	Zpeněžení majetkové podstaty.....	53
8.2	Plnění splátkového kalendáře	56
8.3	Kombinace způsobů oddlužení	60
8.4	Zajištění věřitelé.....	61
8.5	Společné oddlužení manželů	62
8.6	Zrušení schváleného oddlužení.....	63
8.7	Splnění oddlužení, osvobození dlužníka od placení pohledávek.....	64
8.7.1	Osvobození dlužníka od placení pohledávek	65
	Závěr.....	69
	Seznam zkratk	72
	Použitá literatura a prameny	73
	Resumé	76
	Abstract.....	77

Úvod

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který vešel v účinnost dne 1. 1. 2008, zásadním způsobem pozměnil dosavadní úpravu úpadkového práva v České republice. Do našeho právního řádu byl tímto zákonem mimo jiné zaveden institut oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku dlužníka určený výhradně pro nepodnikatelské subjekty.

Spotřebitelské úpadky představují i díky nedostatečné finanční gramotnosti české společnosti většinou část úpadkových případů celkově. O tom je možné přesvědčit se nahlédnutím do statistik, když z celkového objemu 24.466 podaných insolvenčních návrhů v roce 2011 se v 17.933 případech jednalo o dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení¹. Lze očekávat, že vzhledem k neustálému rozšiřování povědomí laické společnosti o institutu oddlužení, bude tento trend nadále pokračovat a počet návrhů na povolení oddlužení v tomto i následujícím roce vzroste.

Insolvenční zákon prostřednictvím osobního bankrotu přinesl novou možnost, jak mohou fyzické osoby řešit svou tíživou finanční situaci, legálním způsobem snížit vlastní zadluženost a nadále působit jako aktivní členové ekonomické společnosti. Dlužník tak po úspěšném průběhu insolvenčního řízení v podobě oddlužení může definitivně vyřešit své závazky a začít s čistým štítem bez nutnosti mnohdy celoživotního splácení dluhů v případě obecného způsobu řešení úpadku, kterým je konkurs.

Předmětem této diplomové práce je podat komplexní rozbor právní úpravy řešení úpadku oddlužením od vymezení příčin, které vedou k osobnímu bankrotu, a interpretace základních pojmů až po popis nezbytných úkonů vedoucích k prohlášení úpadku, průběh oddlužení, odlišení jeho dvou základních forem, jakož i rozdíly mezi oddlužením a ostatními způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona.

Vlastní právní úprava dané problematiky je stále nová a od svého zavedení do praxe došlo k výrazné korekci jednotlivých zákonných ustanovení prostřednictvím judikatury, proto bych se chtěl v této práci zmínit i o těch nejdůležitějších soudních

¹ Insolvenční zákon: *Expertní skupina S22 - Statistiky za rok 2011*. [online]. [cit. 2012-08-26]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2011.pdf>.

rozhodnutích. V neposlední řadě bych zde chtěl zmínit i mé vlastní poznatky z praxe, které jsem získal při dlouhodobém působení v advokátní kanceláři zároveň vykonávající funkci insolvenčního správce.

Vlastní text práce je rozdělen do osmi kapitol. První kapitole je věnován krátký exkurz do historie úpadkového práva na našem území. Ve druhé kapitole rozebírám pojem úpadek a základní zásady insolvenčního řízení. Třetí kapitola poté pojednává o subjektech insolvenčního řízení. Čtvrtá kapitola se již týká vlastního průběhu insolvenčního řízení, popisují v ní zahájení insolvenčního řízení a náležitosti a vady insolvenčního návrhu, resp. návrhu na povolení oddlužení. Následující kapitola obsahuje výčet případů, jak mohou soudy rozhodnout o insolvenčním návrhu. V šesté kapitole se blíže věnuji věřitelům a uplatňování jejich pohledávek, především se zde jedná o věřitele, kteří svou pohledávku uplatňují její přihláškou do insolvenčního řízení. Sedmá kapitola pojednává o té části insolvenčního řízení, kdy již bylo rozhodnuto o povolení oddlužení. Poslední kapitola popisuje fázi oddlužení po jeho schválení jedním ze dvou možných způsobů, jedná se tedy o průběh oddlužení v užším slova smyslu.

1 Historický vývoj úpadkového práva

Úpadkové právo a insolvenční řízení prošlo od svého počátečního formování značným vývojem. Samotné zárodky insolvenčního práva můžeme spatřit, stejně jako v případě práva obchodního či směnečného, v severoitalských městech, která byla centry obchodu a rozvoje tržních vztahů.

Důležitý vliv spíše na jednotlivé aspekty insolvenčního řízení mělo však již právo římské, resp. jeho některé procesní instituty, které zůstaly díky recepci římského práva zachovány i v pozdějších historických obdobích.

V římském právu neexistovalo nic jako samostatné insolvenční řízení, ale podobné rysy vykazoval procedurální průběh univerzální exekuce, neboli postižení majetku dlužníka jako celku. Z antického Říma též pochází dnes dobře známý termín konkurs, latinsky *concursum creditorium*, tedy souběh věřitelů přihlašujících své pohledávky do řízení. Na rozdíl od insolvenčního řízení však v případě takovéto univerzální exekuce (tzv. *missio in bona*) nebyl jedním ze základních předpokladů mnohost věřitelů. Při univerzální exekuci také nedocházelo ke zpeněžení dlužníkovy majetku, ale k přechodu jeho práv a povinností, tj. k univerzální sukcesi.

Zásadním obdobím z hlediska vývoje insolvenčního práva byl počátek novověku. V této době docházelo k zásadním změnám v hospodářské situaci a do úpadkové situace se najednou dostávali nikoliv jen obchodníci, ale i měšťané, šlechta (zejména ta nižší) a dokonce státní pokladny. V důsledku toho vzniklo konkursní řízení jako zvláštní druh soudního procesu.

Jedním z prvních právních předpisů na našem území týkajících se řešení úpadku bylo Obnovené zřízení zemské z roku 1627. Za první český konkursní řád ale můžeme považovat až vydání Deklaratorií a Novell v roce 1640, přičemž v této době se ještě projevoval dualismus práva městského a práva zemského. Zmíněná Deklaratoria byla právě předpisem zemským, tudíž platila pouze pro šlechtu.

Jednou z nejvýznamnějších úprav úpadkového práva své doby v kontextu celé střední Evropy byl Josefinský konkursní řád z roku 1781, který překonal dosavadní koexistenci práva zemského a městského a promítl zásady řízení sporného do konkursu.

V devatenáctém století se konkurs, jako způsob řešení úpadku, stal součástí většiny právních řádů. Novinkou bylo, že se začala vedle této likvidační formy řešení úpadku objevovat i první forma sanační, a to v podobě vyrovnání, které se vyvíjelo

spontánně. V důsledku toho byl v českých zemích stále platný Josefský konkursní řád doplněn o zákon z roku 1862 č. 97, o vyrovnávacím řízení. Tento zákon se však v praxi příliš neosvědčil.

V roce 1868 byl vydán nový konkursní řád, který představoval významný posun úpadkového práva u nás a obsahoval úpravu některých institutů zvláštních pro insolvenční řízení tak, jak je známe dnes, ale ani tento zákon nebyl bezchybný (zejména z hlediska nákladnosti konkursního řízení, absence ustanovení o odporovatelnosti atd.).

Konkursní řád z roku 1868 byl nahrazen císařským nařízením č. 337/194 ř.z., čímž byl zaveden řád konkursní, vyrovnávací a odpůrčí. Jednalo se o první právní předpis, jenž obsahoval ucelenou úpravu konkursu, vyrovnávacího řízení i odporovatelnosti. Tento zákon se na rozdíl od předešlých předpisů v praxi osvědčil, byl proto převzat i do právního řádu vzniklé Československé republiky a nahrazen byl až v roce 1931 zákonem č. 64/1931 Sb., na jehož přípravě se podílely i zájmové korporace, úřady, soudy a jiní odborníci. Zákon z roku 1931 byl v nutném základu recipován po roce 1989 a byl hlavní inspirací pro zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání².

V období socialismu přestalo díky zrušení fungování tržního hospodářství plnit insolvenční řízení svůj účel a jeho zakotvení v právním řádu se stalo nadbytečným. Zákon 64/1931 Sb. tak byl zrušen Občanským soudním řádem z roku 1950, který sice upravoval institut exekuční likvidace představující zjednodušenou a deformovanou úpravu konkursu, ale v praxi bylo tohoto institutu využíváno výjimečně či zcela vůbec³.

1.1 Zákon o konkursu a vyrovnání

Hlavním problémem po změně politických poměrů odstartovaných událostmi v listopadu 1989 byla potřeba rychlé transformace z doposud výhradně plánovaného hospodářství na ekonomiku vycházející z principů volné soutěže. Zákonodárce se musel potýkat se ztrátou kontinuity, Česká republika nemohla své zpoždění dohnat prostou recepcí některé zahraniční úpravy bez toho, aby bylo možné předvídat relevantní dopady takto učiněného kroku. Zároveň nebylo možné situaci vyřešit pozvolným

² KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. aj. *Insolvenční zákon a předpisy související : Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 1. vyd. Praha : ASPI, 2008. s XII. ISBN 978-80-7357-375-1.

³ ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní Fórum*. 2009, č. 4, s. 153.

přijímáním kvalitních a pečlivě připravovaných právních norem, jelikož soukromé podnikání občanů potřebovalo rychlé nastavení základních rámců⁴.

Jedinou možností tak byla akceptace historického pojetí konkursního práva, a to sice zákona 64/1931 Sb., v podobě dílčího převzetí systematiky včetně institutů umožňujících překonání úpadku jinak než cestou likvidačního způsobu konkursu, tj. vyrovnání a nuceného vyrovnání, současně také došlo k přepracování některých institutů v návaznosti na probíhající rekonstrukci obchodního a občanského práva.

Zákon o konkursu a vyrovnání upravoval, jak již název samotný napovídá, dva způsoby řešení úpadku, a to sice konkurs a vyrovnání či nucené vyrovnání. Vyrovnání a nucené vyrovnání představovalo jakéhosi předchůdce dnešního oddlužení. Věřitelé při něm měli dosáhnout částečného uspokojení v horizontu dvou let, tento institut však byl časem i díky jeho pro mnohé dlužníky nesplnitelným podmínkám stále více a více opomíjen⁵.

Již poměrně záhy po přijetí zákona o konkursu a vyrovnání se při jeho aplikaci začaly projevovat nedostatky, a to jak v souvislosti s růstem krizových situací, tak i v důsledku postupujícího hospodářského vývoje. Nedostatky byly dále násobené neuspokojivou připraveností všech subjektů participujících na řízení a více než čtyřicetiletou absencí zkušeností s tímto typem řízení. Nejdůležitějšími neduhy ZKV byly nedostatečná úprava odporovatelnosti a neúčinnosti, neetické praktiky dlužníků i věřitelů, nejasná a neurčitá pravidla pro správce konkursních podstat v oblasti nakládání s majetkem náležejícím do podstaty, nedostatečné kvalitativní požadavky na osoby konkursních správců a s tím spojená nevyrovnanost ve vedení řízení, komplikované rozdělení konkursních věřitelů do jednotlivých tříd a nejasná pravidla pro rozvrh výtěžku zpeněžení, přílišná vázanost na subsidiární použití občanského soudního řádu a v neposlední řadě také absence odpovídajících sankcí následujících neplnění povinností v řízení stanovených zákonem nebo soudem.

⁴ Newsletter.cz: *Připravuje se nový insolvenční zákon*. [online]. [cit. 2012-08-28]. Dostupné z: <http://www.newsletter.cz/view.php?cislocclanku=2005082902>.

⁵ Dle důvodové zprávy k návrhu insolvenčního zákona návrhy na vyrovnání představovaly zhruba 0,5 % ročně z návrhů na prohlášení konkursu či vyrovnání. Důvodová zpráva k Insolvenčnímu zákonu dostupná na: http://www.cak.cz/assets/files/557/N_vrh_insolven_n_ho_z_kona_-d_vodov_zpr_va.doc.

Zákon o konkursu a vyrovnání nereagoval na skutečnost, že je třeba nejen řešit úpadek malého nebo středního podnikatele, ale též zavést odchýlnou úpravu finančních problémů velkých hospodářských celků, či poskytnout přístupnější možnosti řešení úpadku pro nepodnikatelské subjekty, přičemž vyrovnání se v praxi neosvědčilo.

Přesto všechno byl zákon o konkursu a vyrovnání, kritizovaný českou i zahraniční právní obcí, s četnými novelami zrušen až po dlouhých 17 letech ke dni 1. 1. 2008.

1.2 Insolvenční zákon

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) měl stanovenou předpokládanou účinnost ode dne 1. 7. 2007. Účinnost zákona byla následně zákonem č. 108/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), odložena na den 1. ledna 2008. Současně s insolvenčním zákonem byl přijat zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích a v návaznosti některé prováděcí předpisy, jako jsou vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, a vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.

Jednou ze zásadních vlastností insolvenčního zákona je, že se jedná o komplexní úpravu insolvenčního řízení. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení má v podstatě povahu jakéhosi kodexu úpadkového práva. Nová úprava se snaží obsáhnout co nejširší záběr problematiky úpadkového práva a jeho souvislostí, přesto v sobě tato úprava nesoustředí všechny projevy a důsledky úpadku, určitá část je i nadále řešena ve zvláštních zákonech.

Insolvenční zákon nově zavedl namísto řízení konkursního a vyrovnávacího, jako dvou samostatných řízení, jednotné insolvenční řízení. Insolvenční soud by se měl nejprve zabývat tím, zda u konkrétního subjektu skutečně existuje úpadek a jakým způsobem by měl být řešen. Teprve posléze se řízení diferencuje a pro každý ze způsobů řešení úpadku je zvolen různý postup.

Tomuto novému pojetí odpovídá též systematika insolvenčního zákona, který se dělí na tři části. Část první („Obecná část“) je dále rozdělena na sedm hlav a obsahuje

úpravu jednotné fáze řízení a instituty společné všem způsobům řešení úpadku. Část druhá („Způsoby řešení úpadku“) již upravuje zvláštní ustanovení týkající se jednotlivých způsobů řešení úpadku. Oproti úpravě ZKV přináší insolvenční zákon vedle konkursu, jakožto obecného a univerzálního způsobu řešení úpadku, dva nové způsoby, kterými jsou reorganizace a oddlužení (popř. také nepatrný konkurs, který však znamená pouze dílčí zjednodušení a zkrácení řízení oproti běžnému konkursu a nelze ho proto považovat za samostatný plnohodnotný způsob řešení úpadku). Specifické místo ve druhé části insolvenčního zákona zaujímá Hlava IV., pojednávající o úpadku finančních institucí. Třetí část je, stejně jako část první, společná pro všechny formy řešení úpadku a nalezneme zde úpravu některých zvláštních otázek, souvisejících s insolvenčním řízením, jako jsou insolvenční rejstřík, vztah ke státům Evropské unie a závěrečná ustanovení. Pro vztah jednotlivých částí platí, že ustanovení části první a třetí se aplikují tehdy, jestliže zvláštní úprava části druhé nestanoví pro určitý způsob řešení něco jiného.

Nová úprava samozřejmě nemohla být bez dalšího uplatněna v již zahájených probíhajících řízeních. Z toho důvodu bylo v ustanovení § 432, odst. 2 InsZ zakotveno pravidlo, že pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností insolvenčního zákona se použijí dosavadní právní předpisy.

2 Úpadek dlužníka, zásady insolvenčního řízení

2.1 Úpadek

Úpadek je zcela klíčovým pojmem pro insolvenční řízení. Existence úpadku dlužníka či jeho bezprostřední hrozba je zároveň hmotněprávním předpokladem pro pokračování v řízení poté, co bylo na návrh legitimovaného subjektu zahájeno.

Základní definice úpadku je obsažena v ustanovení § 3 insolvenčního zákona. Nově jsou zde rozlišovány dvě formy úpadku, a sice platební neschopnost a předlužení.

2.1.1 Platební neschopnost

Nezbytnou podmínkou úpadku ve formě platební neschopnosti je mnohost věřitelů, vyjádřená v § 3, odst. 1, písm. a). Dlužník je v úpadku pouze tehdy, pokud má více věřitelů, kdy „*pod tímto pojmem je třeba chápat existenci alespoň dvou věřitelů, má-li být splněna podmínka mnohosti věřitelů*“⁶. V případě, že má dlužník pouze jednoho věřitele, musí se tento samotný věřitel domáhat uspokojení své pohledávky „standardní“ cestou, tj. jejím uplatněním žalobou, v rozhodčím řízení, exekucí atd. Insolvenční návrh podaný jediným věřitelem dlužníka bude v souladu s § 143, odst. 2 InsZ insolvenčním soudem zamítnut.

Vedle mnohosti věřitelů je zároveň nezbytné, aby se jednalo o závazky peněžité po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. Dlužník tak musí být v prodlení s úhradou těchto závazků po více než 30 dní. Tato relativně krátce stanovená lhůta představuje časový interval, po jehož uplynutí lze objektivně usoudit, že se dlužník (za současného splnění kumulativních podmínek mnohosti věřitelů a existence platební neschopnosti) nachází v úpadku.

Třetím předpokladem je neschopnost dlužníka plnit své závazky (tj. peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti), neboli takzvaná platební neschopnost. Neschopnost plnit závazky musí mít objektivní povahu a nemůže spočívat pouze v neochotě dlužníka svým závazkům dostát. Ustanovení § 3, odst. 2 InsZ obsahuje taxativní výčet případů, ve kterých se má za to (jedná se o vyvratitelné právní

⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 11. ISBN 978-80-7400-320-2.

domněnky), že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky. O platební neschopnost se tak jedná, pokud dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo neplní tyto závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí či exekucí, nebo dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 InsZ, kterou mu uložil insolvenční soud (seznam majetku včetně seznamu pohledávek, seznam závazků s uvedením svých věřitelů, seznam zaměstnanců a listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek; tato domněnka připadá v úvahu v případech, kdy dlužník nesouhlasí s insolvenčním návrhem podaným věřitelem).

2.1.2 Předlužení

Další z forem úpadku dlužníka je předlužení. Úpadek v podobě předlužení připadá dle § 3 odst. 3 insolvenčního zákona v úvahu pouze u právnických osob či podnikajících fyzických osob. Stav předlužení nastane, pokud má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. V takovém případě ale platí, že *„při hodnocení výše majetku dlužníka musí být zohledňovány očekávané výnosy ze správy jeho majetku, případně z dalšího provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat“*⁷. Je třeba tedy nejen počítat s faktickým účetním stavem, ale do ocenění dlužníkovy majetku je možné zahrnout i výnosy, které lze důvodně očekávat.

2.1.3 Hrozící úpadek

Insolvenční zákon oproti předchozí úpravě nově zavedl institut hrozícího úpadku. Hrozící úpadek je definován jako situace, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Podstatou tohoto institutu je snaha předcházet negativním důsledkům spojeným s pozdním zjištěním úpadku. Insolvenční návrh v případě hrozícího úpadku může podat pouze dlužník.

⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 15. ISBN 978-80-7400-320-2.

2.2 Základní zásady insolvenčního řízení

Insolvenčním řízením je soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkuv úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení⁸. Insolvenční zákon obsahuje v ustanovení § 5 demonstrativní výčet základních zásad, na nichž toto řízení spočívá.

První zásada stanoví požadavek takového vedení insolvenčního řízení, aby žádný z jeho účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Tato zásada jednak v první části vyjadřuje nezbytnost rovnosti mezi účastníky insolvenčního řízení, dále její druhá část navazuje na § 1 písm. a) InsZ a klade důraz na jeho rychlý průběh.

Zásada zakotvená pod písmenem b) zavádí rovnost možností věřitelů (lat. *par conditio creditorum*), kteří mají dle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení. To však neznamená, že není možné, aby stejnými právy nedisponovali věřitelé, kteří stejné nebo obdobné postavení nemají (např. s ohledem na tuto zásadu je třeba odlišovat věřitele se zajištěnými pohledávkami a věřitele, jejichž pohledávky jsou nezajištěné). Tato zásada měla stěžejní místo i v právní úpravě dle ZKV.

Další zásadou je zásada ochrany práv věřitele nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení, kdy tato práva nelze omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce, ovšem pouze za předpokladu, že byla nabyta již před zahájením insolvenčního řízení. Názorným příkladem jsou opět práva zajištěných věřitelů.

Poslední přímo vyjádřená zásada stanoví nemožnost věřitelů uspokojit jejich pohledávky mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Z textu insolvenčního zákona je však kromě zásad explicitně vyjmenovaných v § 5 možné vyčíst i některé další zásady, jako jsou zásada dispoziční (uplatňující se zejména na začátku insolvenčního řízení), zásada vyšetřovací⁹ či částečně se uplatňující zásada ústnosti.

⁸ § 2 písm. a) InsZ.

⁹ § 86 InsZ.

3 Subjekty insolvenčního řízení

Taxativní výčet subjektů insolvenčního řízení vyjmenovává ustanovení § 9 InsZ. Jedním z nejdůležitějších subjektů je bezesporu insolvenční soud.

Věcná příslušnost náleží soudům krajským¹⁰. Místně příslušným je krajský soud, v jehož obvodě se nachází okresní soud jakožto obecný soud dlužníka. Pokud se týká obsazenosti soudu, tak platí, že řízení vede samosoudce (včetně vzniklých incidenčních sporů), o některých jednoduchých úkonech mohou dle zvláštního právního předpisu¹¹ rozhodovat též vyšší soudní úředníci a z pověření soudce insolvenčního soudu asistenti soudce.

Insolvenční zákon stanoví soudu dvojí okruh činnosti. První spočívá ve vydávání rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá. Vedle toho insolvenční soud vykonává průběžný dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících (tj. například rozhodnutí o souhlasu s prodejem majetku dlužníka mimo dražbu). Soudy v insolvenčním řízení tedy mají postavení rozhodujícího a kontrolního orgánu. Dohledací činnost dále specifikuje § 11 insolvenčního zákona. V tomto ustanovení je výslovně uvedeno právo insolvenčního soudu ukládat všem účastníkům řízení povinnosti týkající se jejich činnosti v něm. Při nesplnění uložených povinností je soud oprávněn ukládat pořádkovou pokutu, a to i členům nebo náhradníkům věřitelského výboru, kteří v rozporu se zákonem neplní své povinnosti. Insolvenčnímu správci může být uložena pořádková pokuta opakovaně, nejvýše do úhrnné částky 200.000,- Kč¹².

3.1 Účastníci řízení

Účastníci řízení tvoří další okruh procesních subjektů, jsou jimi dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku, zejména podáním přihlášky pohledávky. V insolvenčním řízení není s výjimkou incidenčních sporů přípustné vedlejší účastenství¹³.

¹⁰ Dle § 9 odst. 4 OSŘ krajské soudy dále rozhodují jako soudy prvního stupně v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech.

¹¹ Zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, v platném znění.

¹² § 81 odst. 2 InsZ.

¹³ § 14 odst. 2, ve spojení s § 16 odst. 3 InsZ.

Pro procesní subjektivitu (tj. způsobilost být účastníkem řízení) a procesní způsobilost (tedy schopnost samostatně jednat před soudem), jakožto jedny ze základních procesních podmínek, platí obecná pravidla občanskoprávních předpisů¹⁴.

Insolvenční zákon z praktických důvodů výslovně v § 17 zapovídá vstup do řízení a záměnu účastníka řízení. Není proto možné, aby v podobě singulární sukcese došlo ke změně věcné legitimace v průběhu započatého insolvenčního řízení, jak je upraveno v § 92 občanského soudního řádu.

Dlužníkem může být osoba fyzická i právnická, podnikatel či nepodnikatel, ale vždy je možné insolvenční řízení vést pouze vůči samostatnému právnímu subjektu, dlužníkem nemůže být majetková hodnota, která nemá právní subjektivitu.

Účastníky řízení jsou vedle dlužníka též věřitelé uplatňující své nároky. Věřiteli mohou být opět fyzické i právnické osoby, podnikatelé i nepodnikatelé. Koncepti věřitele, jak ji zavádí insolvenční zákon, je nutno odlišovat od běžného hmotněprávního pojmu věřitel. Účastníkem insolvenčního řízení může být pouze takový věřitel, který řádnou cestou uplatňuje svůj nárok, ať již podáním přihlášky, nebo jiným dovoleným způsobem. S odkazem na § 15 InsZ není možné přihlášené věřitele zaměňovat s osobami uplatňujícími své právo v insolvenčním řízení jiným způsobem, než jakým je přihlášení pohledávky. Takovými osobami jsou typicky věřitelé pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených¹⁵, kteří jsou účastníky řízení jen po dobu, po kterou insolvenční soud o jejich právu jedná a rozhoduje.

Insolvenční zákon upravuje také postup při převodu nebo přechodu přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky v případech, kdy původní věřitel neztratil způsobilost být účastníkem řízení. Toto ustanovení¹⁶ je zvláštním ustanovením k § 107a OSŘ. Pokud dochází ke změně věřitele ex lege, není potřeba takovou skutečnost dále dokládat. V případě převodu nebo přechodu pohledávky, který nevyplývá přímo z právního předpisu, je nezbytné tuto skutečnost doložit veřejnou listinou nebo listinou s úředně ověřenými podpisy. O vstupu nabyvatele pohledávky namísto původního věřitele rozhoduje insolvenční soud na základě návrhu věřitele a po

¹⁴ § 19, § 20 odst. 1 OSŘ, ve spojení s § 7 a § 8 OZ.

¹⁵ Pohledávky za majetkovou podstatou jsou upraveny v § 168 InsZ. Výčet pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou obsahuje ustanovení následující, tedy § 169 InsZ.

¹⁶ § 18 InsZ.

písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky, přičemž je povinen rozhodnout do konce pracovního dne nejbližšího následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel. S marným uplynutím lhůty soudu pro vydání takového usnesení je spojena fikce kladného rozhodnutí. Návrh věřitele a písemný souhlas nabyvatele mohou být nahrazeny jejich společným prohlášením u příslušného soudu do protokolu. Nabyvatel vstupuje na místo původního věřitele i do incidenčních sporů, které se týkají jím nabyté pohledávky.

3.2 Věřitelské orgány

Zvláštními procesními subjekty jsou věřitelské orgány, do kterých se organizují všichni nebo jen někteří přihlášení věřitelé. Těmito orgány jsou schůze věřitelů a věřitelský výbor nebo (v některých případech namísto věřitelského výboru) zástupce věřitelů. Věřitelské orgány vznikají především z důvodu reprezentace zájmu většiny věřitelů, když tyto zájmy mohou být často velmi roztržité a nejednotné.

Hlavním věřitelským orgánem je schůze věřitelů, prostřednictvím které přihlášení věřitelé mohou realizovat svůj vliv na průběh insolvenčního řízení. Schůze věřitelů se mohou účastnit všichni přihlášení věřitelé a vyjadřovat se k důležitým otázkám insolvenčního řízení. Právo účastnit se schůze věřitelů mají také insolvenční správce, dlužník, popř. státní zastupitelství, jestliže se účastní insolvenčního řízení. Schůzi věřitelů svolává zveřejněním vyhlášky insolvenční soud, a to buď z vlastního podnětu, nebo na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru, či minimálně dvou věřitelů, jejichž pohledávky dosahují kvalifikované výše alespoň desetiny přihlášených pohledávek¹⁷.

Rozsah základní působnosti schůze věřitelů je vyjádřen v § 46 odst. 2 InsZ, některá další jednotlivá oprávnění jsou dále obsažena v jiných částech zákona. Vedle explicitně stanovených práv a povinností, kterými jsou např. volba a odvolání členů věřitelského výboru a jeho náhradníků nebo zástupce věřitelů, rozhodování o ponechání ve funkci prozatímního věřitelského výboru, rozhodování o případném odvolání insolvenčního správce z funkce, hlasování o způsobu oddlužení atd., si může schůze věřitelů na sebe atrahovat kterékoli z práv či povinností svěřených věřitelskému výboru nebo zástupci věřitelů.

¹⁷ § 47 odst. 1, odst. 2 InsZ.

Věřitelský výbor či zástupce věřitelů představují výkonný orgán reprezentující zájem a vůli věřitelů. Zda bude na schůzi věřitelů zvolen věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů závisí na počtu přihlášených věřitelů. Věřitelský výbor musí být obligatorně zvolen v případě, kdy počet věřitelů přesahuje padesát (tj. 51 a více). V opačném případě (50 a méně přihlášených věřitelů) může schůze rozhodnout, že namísto věřitelského výboru ustanoví zástupce věřitelů a jeho náhradníka či náhradníky.

Věřitelský výbor má tři až sedm členů, o tomto počtu rozhoduje schůze věřitelů. Každý člen musí mít svého náhradníka, výbor si ze svého středu zvolí předsedu, který svolává a řídí jeho schůze. Pokud se týká zastoupení skupin věřitelů ve věřitelském výboru, tak platí, že se „vyžaduje, aby ve věřitelském výboru byly zastoupeny všechny skupiny věřitelů podle povahy jejich přihlášených pohledávek, přičemž nezajištění věřitelé by měli mít ve věřitelském výboru alespoň takové početní zastoupení jako věřitelé zajištění, a to právě s ohledem na výhody, které mají oproti jiným věřitelům v otázce uspokojení jejich zajištěné pohledávky“¹⁸.

Působnost věřitelského výboru je vymezena negativně, věřitelský výbor vykonává působnost věřitelských orgánů s výjimkou věcí, které patří do působnosti schůze věřitelů nebo které si schůze věřitelů vyhradila. Totéž s odkazem na § 68 odst. 2 InsZ platí i pro zástupce věřitelů¹⁹. Demonstrativní výčet činností, které spadají do působnosti věřitelského výboru, nalezneme v § 58 odst. 2 InsZ. Insolvenční zákon ukládá členům věřitelského výboru povinnost postupovat s odbornou péčí a v případě porušení svých povinností nebo neodborného výkonu své funkce odpovídají za škodu či jinou újmu tímto způsobenou. Za jejich činnost členům věřitelského výboru náleží odměna, dále mají také právo na náhradu nutných nákladů spojených s výkonem funkce²⁰.

¹⁸ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 130. ISBN 978-80-7400-320-2.

¹⁹ Dle § 68 odst. 2 InsZ ustanovení o věřitelském výboru platí pro zástupce věřitelů a jeho náhradníka obdobně.

²⁰ § 9 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

Dokud není jmenován věřitelský výbor, může jeho funkci vykonávat prozatímní věřitelský výbor, jmenovaný za tímto účelem insolvenčním soudem. Tato úprava je oproti ustanovením zákona o konkursu a vyrovnání novinkou a umožňuje pokrýt právní vakuum v určitých fázích insolvenčního řízení, když se například ani nemůže sejit schůze věřitelů. K ustavování prozatímního věřitelského výboru dochází velice často právě v případech oddlužení, neboť praxe ukázala, že věřitelé se schůzí u spotřebitelských úpadků zpravidla neúčastní a v důsledku toho nemohou zvolit členy věřitelského výboru. První schůze věřitelů konaná po jmenování prozatímního věřitelského výboru může svým rozhodnutím ponechat prozatímní věřitelský výbor ve funkci.

3.3 Insolvenční správce

Postavení insolvenčního správce jakožto subjektu insolvenčního řízení je upraveno v první části, Hlavě II., dílu 3. insolvenčního zákona. Otázky týkající se oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce, seznamu insolvenčních správců a činnosti hostujícího insolvenčního správce upravuje zvláštní zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.

Insolvenční správce představuje zvláštní subjekt řízení se samostatným postavením. Není proto možné jej považovat za zástupce dlužníka ani věřitelů, třebaže jednou ze základních zásad, kterými se správce při své činnosti řídí je snaha, aby přihlášení věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře.

Insolvenčním správcem je fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce. Může jím být rovněž veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost či zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru, a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce²¹. K vydání povolení a zápisu do seznamu insolvenčních správců musí daný subjekt splňovat předpoklady stanovené zákonem. Jsou jimi plná způsobilost k právním úkonům, dokončené vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu, složení

²¹ § 2 odst. 1, odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, v platném znění.

zkoušky insolvenčního správce, bezúhonnost, uhrazení správního poplatku Ministerstvu spravedlnosti ČR k zápisu do seznamu a uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce. Insolvenční správci jsou poté povinni se soustavně vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti pro řádný výkon činnosti.

Insolvenčního správce pro každé konkrétní řízení určuje opatřením předseda insolvenčního soudu. Nejpozději v rozhodnutí o úpadku dlužníka musí soud (tj. samosoudce příslušného senátu pro dané řízení na základě zmíněného opatření předsedy soudu) insolvenčního správce ustanovit, do té doby může soud dle § 27 odst. 1 InsZ ustanovit předběžného správce. Insolvenční řízení bez správce nemůže probíhat, pokud by vznikla nějaká překážka, pro kterou by insolvenční správce nemohl svou funkci vykonávat, soud ustanoví jeho zástupce nebo v případě překážky trvalejšího rázu ho soud odvolá a na jeho místo ustanoví správce jiného. Pokud je správce vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr k některému z dlužníkových věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkových věřitelů, může insolvenční soud ustanovit pro tyto úkony odděleného insolvenčního správce. V praxi k takové situaci dochází obvykle například v případech, kdy dva dlužníci mají stejného insolvenčního správce a ten je povinen přihlásit pohledávku jednoho dlužníka do insolvenčního řízení na majetek druhého z dlužníků. Oddělený insolvenční správce zde bude ustanoven k přezkoumání takto přihlášené pohledávky. Vliv na osobu insolvenčního správce mají konečně také samotní věřitelé, kteří jej mohou na schůzi věřitelů následující po přezkumném jednání kvalifikovanou většinou odvolat a ustanovit správce jiného. To nahrává velkým věřitelům, kteří si mohou touto cestou dosazovat v jednotlivých řízeních „své“ správce.

Insolvenční správce je nositelem řady oprávnění a povinností, některé z nich uskutečňuje výhradně sám, některé v součinnosti s věřitelským výborem či souhlasem soudu. *„Činnost správce připomíná v mnohém činnost likvidátora, ale jejich postavení je zcela odlišné; likvidátor nahrazuje statutární orgán a jeho činnost se opírá o hmotné právo, kdežto insolvenční správce je procesním subjektem, jehož činnost je upravena právem procesním“*²². Činnost insolvenčního správce spočívá zejména v přezkoumávání přihlášených pohledávek, sestavení majetkové podstaty, dohledu nad řádným průběhem

²² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. s. 638. ISBN 978-807-2017-263.

řízení, případné účasti v incidenčních sporech, vymáhání dlužnických pohledávek, podávání zpráv o své činnosti soudu a věřitelskému orgánu, sestavování konečné zprávy a navrhování dalšího postupu či vyjadřování se k návrhům dlužníka a věřitelů. V případě oddlužení insolvenční správce v závislosti na způsobu oddlužení buď dohlíží nad plněním splátkového kalendáře (přijímá dlužníkovi srážky z příjmů a rozděljuje je poměrně mezi jednotlivé věřitele), nebo zpeněžuje majetkovou podstatu dlužníka a majetek tvořící předmět zajištění.

Insolvenčnímu správci náleží za jeho činnost odměna a náhrada hotových výdajů dle již zmíněné vyhlášky Ministerstva spravedlnosti.

3.4 Státní zastupitelství a likvidátor dlužníka

Posledními subjekty, které insolvenční zákon zmiňuje, jsou státní zastupitelství, které může v souladu s § 35 odst. 1 písm. l) OSŘ vstoupit do zahájeného insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a likvidátor dlužníka, jež vykonává v insolvenčním řízení svou působnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce. Likvidátor má dále také povinnost poskytovat insolvenčnímu správci součinnost, jakou InsZ ukládá dlužníku²³.

²³ § 70 odst. 1 InsZ.

4 Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční řízení může být zahájeno pouze na návrh (projev dispoziční zásady), k jehož podání je oprávněn dlužník nebo jeho věřitel. V případě hrozícího úpadku může návrh podat jen dlužník samotný. Insolvenční řízení je zahájeno dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu. Zahájení insolvenčního řízení oznamuje soud vyhláškou, přičemž má povinnost tuto vyhlášku zveřejnit nejpozději do dvou hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh. Pokud by od doručení insolvenčního návrhu zbývaly méně než dvě hodiny do skončení úředních hodin, nebo je návrh doručen ve dnech pracovního klidu, musí soud zveřejnit vyhlášku do dvou hodin od zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne.

4.1 Insolvenční návrh

Náležitosti insolvenčního návrhu upravuje InsZ v § 103 a násl. Pokud se týká obecných náležitostí, odkazuje insolvenční zákon na § 42 odst. 4 OSŘ, který stanoví požadavky na jakékoliv občanskoprávní podání adresované soudu²⁴.

Základním požadavkem je označení insolvenčního navrhovatele a označení dlužníka, kterého se týká, případně jejich zástupců. Insolvenční navrhovatel je dále povinen k insolvenčnímu návrhu připojit předepsané přílohy a listinné důkazy, kterých se dovolává, tyto však nejsou součástí insolvenčního návrhu. Požadavky na ostatní náležitosti insolvenčního návrhu se mohou lišit v závislosti na tom, zda navrhovatelem je dlužník nebo věřitel.

²⁴ Dle § 42 odst. 4 OSŘ platí, že pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Je-li účastník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno. Podání v listinné podobě je třeba předložit s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis, jestliže je to třeba. Podání v jiných formách se činí pouze jedním stejnopisem. K podání učiněnému elektronicky lze připojit také všechny jeho přílohy v elektronické podobě.

4.1.1 Insolvenční návrh podaný dlužníkem

V případě, že insolvenčním navrhovatelem je dlužník, musí v insolvenčním návrhu především uvést rozhodující skutečnosti, které osvědčují jeho úpadek či hrozící úpadek.

Dlužník je povinen ke svému návrhu předložit přílohy požadované § 104 InsZ. Přílohy mají být připojeny v podobném rozsahu, jaký požadoval též zákon o konkursu a vyrovnání. K insolvenčnímu návrhu musí být připojen seznam majetku s uvedením pohledávek a dlužníkových dlužníků, včetně vyjádření k dobytosti těchto pohledávek, seznam závazku s uvedením věřitelů (tj. všech osob, o kterých je dlužníkovi známo, že vůči němu mají pohledávky nebo jiná majetková práva), seznam zaměstnanců dlužníka a listiny, které dokládají úpadek či hrozící úpadek. V případě, že dlužník nemá žádné zaměstnance nebo žádné dlužníky, uvede tyto skutečnosti v seznámech výslovně prohlášením. Každý seznam musí dlužník podepsat a připojit prohlášení o tom, že seznam je úplný a správný.

4.1.2 Insolvenční návrh podaný věřitelem

Insolvenční návrh podaný věřitelem, což je v případě spotřebitelských úpadků méně častá varianta, by měl být vedle skutečností osvědčujících úpadek nebo hrozící úpadek navíc obsahovat označení důkazů, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává, a musí z něj být patrné, čeho se jím insolvenční navrhovatel domáhá. V souladu s dikcí § 105 insolvenčního zákona k podání insolvenčního návrhu není oprávněn kterýkoliv věřitel dlužníka, ale pouze ten, který má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku, jejíž existenci je povinen doložit a zároveň musí být insolvenční návrh doprovázen již přihláškou této pohledávky.

4.2 Návrh na povolení oddlužení

Od insolvenčního návrhu je třeba odlišovat pojem návrh na povolení oddlužení. Jak vyplývá z § 389 odst. 2 insolvenčního zákona, je dlužník jedinou osobou, která je aktivně legitimována k podání návrhu na povolení oddlužení. K podání návrhu je způsobilý pouze dlužník, který není podnikatelem²⁵. Toto bývá označováno jako jeden

²⁵ K zákonné definici podnikatele viz § 2 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, v platném znění.

z hlavních nedostatků insolvenčního zákona. Zmíněný zákaz byl nicméně posledním vývojem judikatury modifikován. Dlužníku, který není v pracovním poměru, nelze odpírat oddlužení jen z toho důvodu, že za účelem vypořádání svých dřívějších závazků, **jež nepocházejí z podnikání**, vykonává samostatnou výdělečnou činnost. Pokud si dlužník opatřuje pravidelný výdělek prostřednictvím podnikatelské činnosti, která je vzhledem k okolnostem věci nejvýhodnějším zdrojem příjmů, jež hodlá použít ke splácení svých dluhů v rámci navrženého splátkového kalendáře, a pokud bude zjištěno, že tento dlužník **žádné dluhy z podnikání nemá**, není důvodu pokládat oddlužení pro takovéto podnikání za nepřipustné²⁶. V zásadě bude tedy přicházet v úvahu oddlužení pro podnikající fyzickou osobu, která nemá dluhy ze své podnikatelské činnosti. Judikaturou Nejvyššího soudu ČR bylo navíc dovozeno, že v konkrétních případech nemusí být na překážku schválení oddlužení ani skutečnost, že dlužník má závazky, které vznikly z jeho podnikatelské činnosti, pokud již podnikatelem z formálního hlediska není. *„To, zda existuje rozumný důvod nepokládat při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení nebo při rozhodování o tom, zda se oddlužení schvaluje, za překážku bránící uplatnění institutu oddlužení neuhrazený dluh z dlužníkovy dřívějšího podnikání, insolvenční soud uváží vždy především s přihlédnutím k: 1/ době vzniku konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání, 2/ době ukončení dlužníkovy podnikání, 3/ četnosti neuhrazených dlužníkovy závazků (dluhů) z podnikání, 4/ výši konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkovy závazků, 5/ tomu, zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení“*²⁷. Zřejmě je možné též tyto dva korektivy sloučit a umožnit oddlužení fyzické osobě, která je stále podnikatelem, má závazky z podnikatelské činnosti, pokud však povaha těchto závazků (a především jejich četnost v poměru k ostatním závazkům) vyhovuje výše uvedeným kritériím.

Pokud dlužník hodlá řešit svůj úpadek oddlužením, musí již od počátku řízení prokázat svůj zájem na řešení svého úpadku tímto způsobem, je proto povinen připojit

²⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. května 2012, č.j. MSPH 88 INS 18044/2011 3 VSPH 1378/2011-A-14.

²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. dubna 2009, č.j. KSOS 34 INS 625/2008 29 NSČR 3/2009-A-59.

k insolvenčnímu návrhu návrh na povolení oddlužení²⁸. Je-li insolvenčním navrhovatelem věřitel, může dlužník návrh na povolení oddlužení podat do 30 dnů od doby, kdy mu byl insolvenční návrh doručen²⁹, o možnosti podat návrh na povolení oddlužení musí být dlužník při doručení insolvenčního návrhu poučen. Nedodržení této lhůty, stejně tak jako podání návrhu na povolení oddlužení neoprávněnou osobou (tj. osobou jinou než je dlužník), má za následek odmítnutí takového návrhu.

Závěrem bych rád podotknul, že dle dikce insolvenčního zákona přichází oddlužení v úvahu také u nepodnikajících právnických osob, třebaže jsou takové případy velmi sporadické a většina návrhů na povolení oddlužení právnických osob končí nepovolením oddlužení a prohlášením konkursu. Z logiky věci by tato oddlužení byla řešena spíše zpeněžením majetkové podstaty, ale lze si představit i plnění splátkového kalendáře (např. škola – obecně prospěšná společnost, která by své dluhy v rámci splátkového kalendáře splácela z vybíraného školného).

4.2.1 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení včetně jeho příloh

Návrh na povolení oddlužení musí vedle obecných náležitostí podání³⁰ obsahovat označení osob dlužníka a osob oprávněných za něho jednat, údaje o všech očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech (ať se již jedná o příjmy ze závislé činnosti či z kapitálového nebo i jiného majetku včetně příjmů z pronájmu), údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky a návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

Zákon v souladu s prováděcí vyhláškou³¹ předepisuje pro podání návrhu na povolení oddlužení jednotný obligátní formulář, který je koncipován takovým způsobem, aby jeho vyplnění pro dlužníky, kteří jsou často nedostatečně právně gramotní, bylo pokud možno co nejjednodušší³². Internetové stránky Ministerstva spravedlnosti České republiky poskytují dlužníkům podrobné informace a pokyny,

²⁸ § 106 odst. 1, ve spojení s § 390 odst. 1 InsZ.

²⁹ Povinnost doručení věřitelova insolvenčního návrhu dlužníkovi vyplývá z § 103 odst. 4 InsZ.

³⁰ § 42 odst. 4 OSŘ.

³¹ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.

³² Insolvenční zákon: *Formuláře a vzory*. [online]. [cit. 2012-08-26]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/forms/Povoleni_oddluzeni.pdf.

jakým způsobem návrh správně vyplnit, včetně předvyplněných vzorů. Přesto není neobvyklým jevem, že je insolvenční soud dle právní úpravy nucen vyzývat dlužníky k opravě nebo doplnění jimi podaných návrhů.

Návrh na povolení oddlužení musí být v souladu s právní úpravou doprovázen seznamem majetku a závazků, listinami dokládajícími údaje o příjmech dlužníka za poslední tři roky a případným písemným souhlasem nezajištěného věřitele, který se s dlužníkem dohodl o tom, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 procent jeho pohledávky. Takový souhlas pak musí vyjadřovat též nejnižší hodnotu dlužníkovy plnění a je nutné jej doplnit o úředně ověřený podpis věřitele. Ve výše uvedeném seznamu majetku dlužník uvede údaje o době pořízení jednotlivých položek, jejich pořizovací ceně a odhad ceny ke dni sepsání seznamu. Ocenění majetku znalcem se vyžaduje pouze v případě, že se jedná o majetek nemovitý nebo majetek sloužící k zajištění. Znalecký posudek nechává vyhotovit navrhovatel. Tento poměrně rigidní požadavek ale často dostává dlužníka do ještě tíživější finanční situace³³.

Jak je patrné z výše uvedeného, klíčovými náležitostmi návrhu na povolení oddlužení jsou údaje o majetku dlužníka, o jeho závazcích a očekávaných příjmech, a to bez ohledu na to, o jakou formu oddlužení dlužník usiluje. Jedině z těchto údajů může soud vyhodnotit, zda jsou splněny předpoklady pro povolení oddlužení a věřitelům zároveň slouží jako podklad pro případné vyjádření, resp. podání námitek o existenci skutečností svědčících pro zamítnutí povolení oddlužení³⁴.

Návrh na povolení oddlužení je nutno opatřit úředně ověřeným podpisem dlužníka. Dle § 392 odst. 3 InsZ musí návrh na povolení oddlužení obsahovat i údaj o manželovi dlužníka, resp. výslovný souhlas dlužníkovy manžela s oddlužením. Insolvenční zákon pamatuje i na možnost, na základě které se třetí osoba může po dohodě s dlužníkem zavázat jako spoludlužník nebo ručitel za dlužníkovy závazky. Spoludlužník se tímto úkonem zavazuje společně a nerozdílně s dlužníkem splnit jeho závazky v rámci oddlužení. Ručitel oproti tomu závazky zajišťuje podpůrně; jeho povinnost uspokojit pohledávku dlužníkových věřitelů přichází v úvahu až pro případ, kdy je neuspokojí dlužník sám. Podpisy všech osob uvedených v tomto odstavci musí být úředně ověřeny.

³³ Vyhláška č. 311/2007 Sb. však otázku ocenění vůbec neupravuje.

³⁴ KOZÁK, J. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. *Právní fórum*. 2008, č. 1, s. 26.

4.3 Vady insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení

Věcně a místně příslušný soud insolvenční návrh nejpozději do sedmi dnů od podání přezkoumá. § 128 odst. 1 insolvenčního zákona výslovně vylučuje použití § 43 OSŘ³⁵ a stanoví, že návrh, který neobsahuje všechny náležitosti, nebo je nesrozumitelný či neurčitý, bez dalšího odmítne. Tento poměrně závažný důsledek vadného insolvenčního návrhu lze vysvětlit názorem, že „zákon předpokládá, že podání insolvenčního návrhu je tak závažným zásahem do práv dlužníka a zároveň tak závažným zákonným nástrojem, jehož prostřednictvím se snaží věřitel získat své prostředky od dlužníka, že je na místě spravedlivě očekávat, že takovýto návrh bude vypracován a podán s veškerou pečlivostí“³⁶. Proti usnesení o odmítnutí insolvenčního návrhu může podat odvolání pouze navrhovatel.

Jinak je tomu u vad týkajících se příloh. Nejsou-li zákonem požadované přílohy k insolvenčnímu návrhu vůbec připojeny, nebo neobsahují-li stanovené náležitosti, soud nejprve určí navrhovateli lhůtu k doplnění, která nesmí být delší než sedm dnů. Pokud nejsou přílohy insolvenčního návrhu v určené lhůtě stanoveným způsobem doplněny, insolvenční soud jej odmítne.

Stejným způsobem jako v předešlém odstavci postupuje soud, jestliže návrh na povolení oddlužení neobsahuje veškeré požadované náležitosti, je nesrozumitelný nebo neurčitý, popřípadě nejsou-li k návrhu na povolení oddlužení připojeny obligatorní přílohy či neobsahují-li tyto přílohy veškeré náležitosti³⁷.

Insolvenční zákon tedy poskytuje v oblasti vad insolvenčního návrhu nebo návrhu na povolení oddlužení dlužníkům usilujícím o oddlužení zvýhodnění oproti ostatním insolvenčním navrhovatelům (ať již dlužníkům, u kterých nepřipadá oddlužení v úvahu, nebo věřitelům). Zatímco vady insolvenčního návrhu (kromě vad spočívajících v jeho přílohách) jsou bez dalšího postihnuty odmítnutím tohoto návrhu, u návrhu na

³⁵ Dle předmětného ustanovení předseda senátu usnesením vyzve účastníka, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. K opravě nebo doplnění podání určí lhůtu a účastníka poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést.

³⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 245. ISBN 978-80-7400-320-2.

³⁷ § 393 odst. 1, odst. 2 InsZ.

povolení oddlužení soud nejprve, obdobně jako dle úpravy OSŘ, poskytne dlužníku – navrhovateli prostor k odstranění vad ve lhůtě, která nesmí být delší než sedm dní.

4.4 Zpětvzetí insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení

Navrhovatel má obecně možnost vzít návrh na zahájení insolvenčního řízení zpět kdykoliv až do vydání rozhodnutí o úpadku, resp. do doby, kdy nabude právní moci jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu³⁸. Je-li insolvenčním navrhovatelem věřitel a vezme-li svůj návrh zpět, může jej opětovně pro tutéž pohledávku podat až po šesti měsících od zpětvzetí předešlého návrhu.

Insolvenční soud po zpětvzetí insolvenčního návrhu řízení zastaví pouze za předpokladu, že zpětvzetí bylo podáno „včas“ nebo po vydání jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu, které dosud není v právní moci; v této situaci soud rovněž zruší takové rozhodnutí. V opačném případě soud rozhodne o neúčinnosti zpětvzetí.

Návrh na povolení oddlužení může být také vzat dlužníkem zpět, jen však do doby, dokud soud nerozhodne o schválení oddlužení. Pozdější zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení bude opět neúčinné. Dlužník, který vzal návrh na povolení oddlužení zpět, jej již nemůže znovu podat, měl by si tedy tento krok důkladně rozmyslet. Nutno též poznamenat, že dle § 396 odst. 1 InsZ samotným zpětvzetím návrhu na povolení oddlužení insolvenční řízení nekončí, nýbrž soud rozhodne o způsobu řešení úpadku konkursem jakožto obecným způsobem řešení úpadku. Dlužníku, který se chce vyhnout prohlášení konkursu na jeho majetek a zpětvzetím usiluje o ukončení insolvenčního řízení, tedy nestačí pouhé zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, ale musí vzít zpět také insolvenční návrh postupem upraveným v § 129 odst. 1 InsZ.

4.5 Záloha na náklady insolvenčního řízení

Zatímco v případě zákona o konkursu a vyrovnání byl navrhovatel povinen zaplatit zálohu na náklady konkursu³⁹, současná úprava dává insolvenčnímu soudu možnost rozhodnout, zda vůbec bude tuto zálohu po insolvenčním navrhovateli požadovat. Tuto povinnost může uložit pouze v tom případě, když nelze potřebné

³⁸ § 129 odst. 1 InsZ.

³⁹ § 5 odst. 1 ZKV.

prostředky zajistit jinak, a to až do výše 50.000,- Kč. V případě více insolvenčních navrhovatelů jsou tito povinni zálohu zaplatit společně a nerozdílně. Insolvenční zákon ale explicitně vylučuje uložení povinnosti zaplatit zálohu navrhovateli, který je zaměstnancem dlužníka, pokud jeho pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích (tj. jedná se o pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou).

Soud nemůže zálohu požadovat opakovaně, zároveň je ohraničeno časové období, ve kterém je možné povinnost k zaplacení zálohy uložit. Na jedné straně není již z logiky věci možné požadovat zaplacení zálohy před podáním insolvenčního návrhu (kterým je započato vlastní insolvenční řízení), druhým mezníkem je rozhodnutí soudu o insolvenčním návrhu.

Navrhovatel, kterému byla v daném mezidobí uložena povinnost zálohu zaplatit a neučinil tak, předkládá soudu dvě možnosti, jak s touto skutečností naložit. Ten může jednak insolvenční řízení ještě před rozhodnutím o insolvenčním návrhu zastavit, ale pokud tak neučiní, má možnost tuto zálohu po insolvenčním navrhovateli vymáhat v souladu s postupy při výkonu rozhodnutí⁴⁰. O těchto možnostech musí být navrhovatel poučen.

Jak vyplývá z praxe, tak v případech navrhovatelů – dlužníků usilujících o řešení jejich úpadku oddlužením, ukládá soud vzhledem k často velmi tíživé finanční situaci dlužníků povinnost zaplatit zálohu v poměrně nižší výši (zpravidla v rozsahu 3.000,- Kč až 10.000,- Kč), než je tomu tak v případech dlužníků – podnikatelů (ať již FO či PO), kde není neobvyklé, že soud uloží povinnost zaplatit zálohu v maximální možné výši. V některých regionech, např. spadajících do příslušnosti Krajského soudu v Ústí nad Labem, často insolvenční soud nepožaduje zálohu po dlužnících navrhujících oddlužení vůbec.

Insolvenční navrhovatel, který není dlužníkem a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, může uplatnit její náhradu během řízení po insolvenčním správci, jedná se totiž o pohledávku za majetkovou podstatou⁴¹.

⁴⁰ Dle části IV. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, v platném znění.

⁴¹ § 108 odst. 4 InsZ.

4.6 Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení

Jak bylo již dříve zmíněno, insolvenční řízení je zahájeno dnem, kdy je insolvenční návrh doručen věcně příslušnému soudu, tedy kterémukoliv krajskému soudu nebo Městskému soudu v Praze. Již samotné zahájení insolvenčního řízení ve výsledku znamená celou řadu následků směřujících především k ochraně zájmů věřitelů, ale i dlužníka samotného. Tyto následky jsou vymezeny v části první, hlavě páté, dílu třetím insolvenčního zákona. Tím se insolvenční zákon odlišuje od předchozí úpravy, jelikož dle zákona o konkursu a vyrovnání „účinky řízení“ následovaly až po prohlášení konkursu⁴². Pro úplnost je třeba dodat, že účinky nastávají až přesným okamžikem, kterým je zveřejnění vyhlášky oznamující zahájení insolvenčního řízení.

Jedním z nejdůležitějších účinků zahájení insolvenčního řízení je bezesporu skutečnost, že klasickou civilní žalobou nelze uplatnit pohledávky a jiná majetková práva týkající se majetkové podstaty za předpokladu, že je lze uplatnit přihláškou pohledávky. Pokud věřitel takovou žalobu podá, soud toto řízení zastaví pro neodstranitelnou překážku řízení dle § 104 odst. 1 OSŘ. Řízení zahájenému dříve na druhou stranu nic nebrání v pokračování, ze zákona se přerušuje pouze prohlášením konkursu na majetek dlužníka. Lhůty k uplatnění majetkových a jiných práv po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo neběží.

Dalším z aspektů zahájení insolvenčního řízení je nemožnost provádění exekuce či výkonu rozhodnutí postihující majetek ve vlastnictví dlužníka, třebaže exekuce či výkon rozhodnutí mohou být nařízeny.

Třetím ze základních účinků je, že právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených InsZ, a to včetně nařízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo před zahájením insolvenčního řízení.

Vzhledem k přesně stanovenému okamžiku, kdy výše uvedené účinky nastávají, bylo potřeba vymežit i dobu, kdy tyto účinky trvají, proto je v § 109 odst. 5 InsZ upraveno, že tyto účinky trvají, s výjimkou reorganizace, do skončení insolvenčního

⁴² § 14 ZKV.

řízení, nestanoví-li insolvenční zákon u některého z konkrétních způsobů řešení úpadku jinak.

Pokud jde o nakládání s majetkovou podstatou, je dlužník od okamžiku nastání účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení povinen zdržet se nakládání s majetkovou podstatou a majetkem, který do ní může náležet, ale pouze v rozsahu, ve kterém by se jednalo o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení.

Úprava dispozičních oprávnění k majetkové podstatě je obsažena v § 229 insolvenčního zákona. Během oddlužení jakožto způsobu řešení úpadku můžeme s odkazem na odstavec 3 říci, že osobou oprávněnou je dlužník, a to kontinuálně až do schválení oddlužení, které má na dispoziční oprávnění specifické vlivy v závislosti na schváleném způsobu oddlužení.

5 Rozhodnutí o insolvenčním návrhu a návrhu na povolení oddlužení

V předcházející kapitole byly již zmíněny některé způsoby, jakými může insolvenční soud s insolvenčním návrhem a návrhem na povolení oddlužení naložit. V této kapitole bych chtěl všechny možné případy včetně těch dříve uvedených shrnout. Pro úplnost dodávám, že je třeba rozlišovat, zda insolvenčním návrhovatelem je dlužník, který zároveň s insolvenčním návrhem podal návrh na povolení oddlužení, či pokud insolvenční návrh podal věřitel a v návaznosti na něj dlužník ve 30 denní lhůtě po doručení insolvenčního návrhu podal návrh na povolení oddlužení.

5.1 Návrh podaný dlužníkem

Na prvním místě uvedu už v kapitole 4 popsáný případ, kdy se insolvenční soud vůbec nebude zabývat meritem věci a návrh na povolení oddlužení **odmítne** pro jeho nedostatky či nedostatky v přílohách, které zároveň nebyly dlužníkem na výzvu soudu v určené lhůtě odstraněny. Proti rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu může dlužník podat odvolání ve lhůtě 15 dní běžící od doručení rozhodnutí.

Pokud nedojde k **odmítnutí** návrhu na povolení oddlužení, nebo **zpětvzetí** návrhu, bude se insolvenční soud zabývat i materiálním hlediskem návrhu. V úvahu poté připadají dva druhy rozhodnutí, jmenovitě zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a rozhodnutí o úpadku společně s povolením oddlužení.

Okolnosti odůvodňující **zamítnutí** návrhu na povolení oddlužení jsou obsaženy v § 395 InsZ. Jsou jimi nepoctivý záměr sledovaný návrhem dlužníka, dále případ, kdy hodnota uspokojení nezajištěných věřitelů bude nižší než 30 procent jejich pohledávek (ledaže by tyto věřitelé souhlasili s nižší hodnotou plnění), také situace, pokud návrh znovu podal dlužník, o jehož návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto, a konečně pokud dosavadní výsledky řízení vypovídají o lehkomyšlném přístupu dlužníka k povinnostem vyplývajícím z insolvenčního řízení. Z uvedeného výčtu je zřejmé, že zákonná úprava dává zejména při posuzování nepoctivosti záměru sledovaného dlužníkem podaným návrhem na povolení oddlužení a také při posuzování přístupu dlužníka k insolvenčnímu řízení velký prostor pro použití soudního uvážení.

Nepoctivost záměru sledovaného návrhem na povolení oddlužení lze sledovat zejména, jestli v posledních pěti letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení

řešící úpadek dlužníka, a to v závislosti na výsledku takového řízení, nebo pokud byl dlužník v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení pravomocně odsouzen pro spáchaný trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy⁴³. Tyto dvě situace upravené v příkladném výčtu § 395 odst. 3 InsZ poskytují soudům vodítko posuzování poctivosti záměru, nicméně judikatura tento korektiv posunula takovým směrem, že ani pravomocné odsouzení dlužníka pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy nemusí znamenat nutně vždy zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Insolvenční soud má při zkoumání zákonné podmínky poctivosti záměru vždy nejen právo, ale i povinnost úvahy a posouzení všech významných okolností. Domněnkou podle § 395 odst. 3 písm. b) InsZ zákon úsudku soudu o poctivosti záměru dlužníka jen napomáhá; trestněprávní minulost dlužníka je pouze možným vodítkem, ze kterého lze usuzovat na nepoctivý záměr, nikoliv ho mít za nezvratný. Blíže k této problematice též v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. července 2012, č.j. KSHK 45 INS 23516/2011 1 VSPH 975/2012-A-31: *„Za této situace je odvolací soud toho názoru, že řešit úpadek dlužníka již nyní nepatrným konkursem by odporovalo zásadám insolvenčního řízení, jež musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů (§ 5 písm. a) InsZ). Nelze totiž přehlédnout, že v nepatrném konkursu při absenci majetku dlužníka jeho věřitelé ničeho nedostanou a nároky insolvenčního správce by zčásti nesl stát (soud nepožadoval po dlužníkovi složení zálohy na náklady insolvenčního řízení), resp. všichni daňoví poplatníci, na rozdíl od řešení úpadku dlužníka splátkovým kalendářem, jenž soud I. stupně nezvažoval, z něhož by věřitelé obdrželi v příštích 5 letech podstatně více než z konkursu a nároky insolvenčního správce by byly zcela zapraveny z příjmů dlužníka. Veden těmito úvahami dospěl odvolací soud k názoru, že závěr soudu I. stupně o trestněprávní minulosti dlužníka učiněný bez přihlídnutí ke všem rozhodným skutečnostem neobstojí.“*⁴⁴

⁴³ Jedná se tedy zejména o trestné činy dle hlavy páté, resp. hlavy šesté II. části zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, v platném znění.

⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. července 2012, č.j. KSHK 45 INS 23516/2011 1 VSPH 975/2012-A-31.

Dalším typickým případem, kdy lze mluvit o nepoctivém záměru dlužníka, je záměrné zcizování majetku dlužníka před insolvenčním řízením, sledujícím zkrácení možnosti uspokojení pohledávek věřitelů (např. dlužník převádí svůj majetek na třetí osoby bez tomu odpovídajícího protiplnění).

Zakotvená hranice 30 procent představuje minimální rozsah uspokojení nezajištěných pohledávek ve vztahu k jistě pohledávky i jejího příslušenství. Ve fázi projednávání návrhu na povolení oddlužení se samozřejmě jedná o pouhý odhad, ve kterém je soud odkázán na dlužníkem deklarovaný a oceněný majetek a jeho příjmy v kontextu k jím uváděným závazkům. Povinné minimum 30 procent je nutno splatit z nezajištěných pohledávek v takové výši, v jaké je věřitelé přihlásí do insolvenčního řízení, resp. v jaké výši budou po přezkumném jednání zjištěny. Otázkou zatím zůstává, jakým způsobem se budou insolvenční soudy stavět k situaci, kdy dlužník v případě splátkového kalendáře nesplatí po pěti letech ani tuto kvótu. Insolvenční správce by měl již v průběhu plnění splátkového kalendáře kontrolovat předpokládanou míru uspokojení a v případě nedostatků učinit potřebné kroky, nicméně může dojít i k tomu, že se předpokládaná míra uspokojení bude po celou dobu pohybovat okolo předmětné hranice a dlužník např. v posledním roce splátkového kalendáře ztratí zaměstnání. Proto ne vždy je možné míru uspokojení věřitelů alespoň přibližně odhadnout již v samotném průběhu řízení. Pokud by dlužník na konci oddlužení nesplatil ani požadovaných 30 procent, přichází v úvahu též zrušení schváleného oddlužení a současné prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Vzhledem k současnému trendu spíše „prosociálně“ laděné judikatury lze však také uvažovat o tom, že soudy budou v takových případech „nenápadně“ prodlužovat trvání splátkového kalendáře nad pětiletou dobu, dokud nebude uspokojeno alespoň 30 procent přihlášených pohledávek. Na tento krok může být sice nahlíženo jako na postup odporující insolvenčnímu zákonu, ale zřejmě ne odporující účelu tímto zákonem sledovaného.

Pakliže dojde k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, jeho odmítnutí, nebo soud vezme na vědomí jeho zpětvzetí, rozhodne zároveň insolvenční soud o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem, jelikož oddlužení představuje alternativní variantu řešení úpadku vůči konkursu⁴⁵.

⁴⁵ § 396 odst. 1 InsZ.

5.2 Návrh podaný věřitelem

V případě, že insolvenčním navrhovatelem je věřitel, musí dlužník, za předpokladu, že usiluje o oddlužení, podat do 30 dnů návrh na povolení oddlužení. Ohledně dlužníkova návrhu na povolení oddlužení platí to, co bylo uvedeno v předchozí podkapitole. Jediným rozdílem je povinnost soudu projednat již samotný insolvenční návrh věřitele. Ten může být insolvenčním soudem bez dalšího **odmítnut** pro nedostatky v jeho náležitostech, eventuálně pro nedostatky v přílohách návrhu, pokud nebyly navrhovatelem odstraněny ve lhůtě soudem určené.

V předchozí kapitole bylo také uvedeno, že navrhovatel může až do vydání rozhodnutí o úpadku nebo do právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu tento vzít zpět, v návaznosti na to soud insolvenční řízení usnesením **zastaví**. K zastavení řízení dojde také z důvodu nedostatku podmínek v řízení, který nelze nebo se jej nepodařilo odstranit, tím je například podání insolvenčního návrhu osobou, která k tomu není legitimována (subjekt, který nemá vůči dlužníkovi splatnou pohledávku).

Úpravu **zamítnutí** insolvenčního návrhu nalezneme v § 143 InsZ. K zamítnutí návrhu dochází jednak, pokud není osvědčen nebo dokázán úpadek dlužníka, resp. nejsou splněny předpoklady pro rozhodnutí o úpadku, dále též jestli majetek dlužníka je zcela nepostačující. Nedostatek majetku neznamená, že by dlužník nebyl v úpadku, naopak úpadek se presumuje, důvodem pro zamítnutí insolvenčního návrhu je skutečnost, že majetek dlužníka nepostačí ani na pokrytí nákladů insolvenčního řízení. Z tohoto důvodu může být insolvenční návrh obecně zamítnut kdykoliv během řízení i poté, co již byl úpadek zjištěn.

5.3 Rozhodnutí o úpadku, povolení oddlužení

Rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení jsou pro dlužníka právě těmi rozhodnutími, o která podáním návrhu na povolení oddlužení usiluje.

V insolvenčním řízení je typické, nikoliv však nutné, že soud s rozhodnutím o úpadku spojí rozhodnutí, resp. výrok o způsobu řešení úpadku. Právě pro způsob řešení úpadku oddlužením ale platí, že soud s rozhodnutím o úpadku spojí **vždy** i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, pokud dlužník společně s insolvenčním návrhem podal návrh na

povolení oddlužení⁴⁶. Nicméně v insolvenčním řízení zahájeném na návrh věřitele může dlužník podat návrh na povolení svého oddlužení ve lhůtě do 30 dnů ode dne, kdy mu byl doručen insolvenční návrh. O úpadku dlužníka však soud může rozhodnout ještě před uplynutím této lhůty pro podání návrhu na oddlužení. Zde by se tedy jednalo o situaci, kdy soud o způsobu řešení úpadku rozhodne samostatným rozhodnutím vydaným do 30 dnů po rozhodnutí o úpadku⁴⁷.

Rozhodnutí o úpadku, které má formu usnesení, je důležitým milníkem v průběhu insolvenčního řízení, jelikož jím končí úvodní fáze tohoto řízení a je nezbytnou podmínkou pro další pokračování v něm. Ustanovení § 136 odst. 2 vyjmenovává jeho náležitosti; jsou jimi:

- výrok o tom, že se zjišťuje úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka,
- výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce,
- údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku,
- výzva, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě s poučením o následcích jejího zmeškání,
- výzva, aby osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, napříště plnění neposkytovaly dlužníkovi, ale insolvenčnímu správci,
- výzva, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnických věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením o následcích nesplnění této povinnosti,
- výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání,
- výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů,
- označení hromadných sdělovacích prostředků, ve kterých bude insolvenční soud zveřejňovat svá rozhodnutí.

⁴⁶ § 148 odst. 3 InsZ.

⁴⁷ § 149 odst. 2 InsZ.

V praxi bývají rozhodnutí o úpadku dále doplňována o další výroky, ať už se týkají povinností insolvenčního správce⁴⁸, nebo specifikují některé další povinnosti dlužníka.

Rozhodnutí o povolení oddlužení se doručuje vyvěšením písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu a současně jejím zveřejněním v insolvenčním rejstříku, doručuje se osobně dlužníkovi, insolvenčnímu správci, předběžnému správci, insolvenčnímu navrhovateli a osobám, které přistoupily k řízení. Proti rozhodnutí o úpadku by bylo odvolání přípustné jen za předpokladu, že by se jednalo o insolvenční návrh věřitele, a to pouze ze strany dlužníka a z důvodů taxativně vymezených v § 141 odst. 1 InsZ. Proti rozhodnutí o povolení oddlužení naopak není v souladu s § 397 odst. 1 InsZ odvolání přípustné.

5.4 Účinky rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení

S povolením oddlužení nejsou, na rozdíl od v insolvenčním procesí následujícího schválení oddlužení, spojeny žádné specifické účinky. Některé dílčí účinky zákonná úprava spojuje s rozhodnutím o úpadku. Kromě toho, že i po rozhodnutí o úpadku trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, které, nestanoví-li zákon jinak, trvají až do jeho skončení, trvají i po rozhodnutí o úpadku účinky spojené s předběžným opatřením nařízeným insolvenčním soudem.

Důležité účinky má rozhodnutí o úpadku na možnost započtení vzájemných pohledávek věřitele a dlužníka. „Až do rozhodnutí o úpadku lze provést započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v zásadě volně, v běžném režimu právní úpravy započtení obsažené v příslušných zvláštních právních předpisech, kterými se započtení té které pohledávky řídí“⁴⁹. I po rozhodnutí o úpadku je započtení dovoleno, ale s tím rozdílem, že zákonné podmínky započtení provedeného po rozhodnutí o úpadku musí být splněny již před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Vzhledem k tomu, že pro oddlužení je charakteristické (nikoliv však bezvýjimečně) spojení

⁴⁸ Např. vyzve správce, aby sdělil své kontaktní údaje, předložil osvědčení o registraci k DPH a smlouvu o pojištění profesní odpovědnosti za škodu, nebo aby podával insolvenčnímu soudu v pravidelných intervalech zprávy o své činnosti.

⁴⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 279. ISBN 978-80-7400-320-2.

rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o způsobu jeho řešení, nemá tento účinek v případě oddlužení příliš smysl.

5.5 Rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku

Poté, co již soud rozhodl o úpadku, ale zatím nerozhodl o způsobu řešení úpadku dlužníka⁵⁰, může soud také vydat zvláštní rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku, kterým jsou negovány účinky již vydaného rozhodnutí o úpadku. Učiní tak pro případ, že ani po rozhodnutí o úpadku není osvědčen dlužníkův úpadek.

Druhou alternativou pro vydání takového rozhodnutí by byla absence byť jediného přihlášeného věřitele a uspokojení všech pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených. Jelikož však věřitel, který podává insolvenční návrh, má povinnost k němu připojit přihlášku pohledávky⁵¹, nepřipadá zde tato varianta v úvahu.

Poslední možností pro vydání rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku, je návrh dlužníka na vydání tohoto rozhodnutí, k němuž je připojena listina osahující souhlas všech věřitelů a insolvenčního správce s tímto návrhem.

Právní mocí rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku, insolvenční řízení končí.

⁵⁰ K čemuž může dojít vzhledem k výše uvedenému při věřitelském insolvenčním návrhu.

⁵¹ § 105 InsZ.

6 Věřitelé a uplatňování jejich pohledávek

Aby se věřitelé mohli se svou pohledávkou řádně účastnit insolvenčního řízení, je potřeba tuto pohledávku odpovídajícím způsobem uplatnit. Zde je nutno poznamenat, že ne všichni věřitelé mají shodné postavení a svou pohledávku uplatňují totožným způsobem, z toho důvodu je možné věřitele rozdělit do několika skupin.

Nejběžnější skupinu tvoří pohledávky, jež je třeba uplatnit prostřednictvím podání přihlášky pohledávky. Takto mohou pohledávku přihlásit jak věřitelé nezajištění, tak věřitelé, kteří mají svou pohledávku vůči dlužníkovi posílenou některým ze zajišťovacích prostředků.

Jako další skupinu insolvenční zákon upravuje v taxativním výčtu § 168 a § 169 pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené. Tyto pohledávky není potřeba přihlašovat podáním přihlášky (třebaže se tak zřejmě z opatrnosti věřitelů občas děje, to však nic nemění na zvláštním postavení těchto pohledávek), ale uplatňují se vůči insolvenčnímu správci a uspokojují se, nestanoví-li zákon jinak, kdykoliv během insolvenčního řízení po rozhodnutí o úpadku⁵². Věřitelé pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených mají tedy zvýhodněné, přednostní postavení oproti pohledávkám běžným.

Insolvenční zákon v § 170 upravuje vyčerpávající výčet pohledávek, které jsou **vždy** vyloučeny z uspokojení v insolvenčním řízení, nezávisle na způsobu řešení úpadku. K jejich vyloučení dochází ex lege, není proto potřeba, aby soud vydával rozhodnutí o jejich vyloučení, a nebudou ani insolvenčním správcem zařazovány do seznamu přihlášených pohledávek. Vyloučenými pohledávkami jsou např. úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí, pohledávky věřitelů z darovacích smluv či náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení.

Do pomyslné poslední skupiny můžeme zařadit pohledávky podřízené, tedy pohledávky, jež mají být dle smlouvy uspokojeny až po uspokojení jiných pohledávek, případně ostatních pohledávek dlužníka, zejména je-li vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka. Sem patří také pohledávky společníků nebo členů dlužníka vyplývající z

⁵² § 168 odst. 3 a § 169 odst. 2 InsZ.

jejich účasti ve společnosti nebo v družstvu a pohledávky z podřízeného dluhopisu dle zvláštního právního předpisu⁵³. Podřízené pohledávky lze uspokojit až po úplném uhrazení všech pohledávek, kterých se týká insolvenční řízení, k čemuž velmi často ani nedojde.

6.1 Přihláška pohledávky

Jedním z účinků zahájení insolvenčního řízení je možnost věřitelů podávat přihlášky svých pohledávek. Toto je další ze změn oproti zákonu o konkursu a vyrovnání, kde bylo možno přihlásit pohledávku až ve lhůtě stanovené soudem v usnesení o prohlášení konkursu⁵⁴.

Insolvenční soud v insolvenčním rejstříku zveřejní výzvu věřitelům k uplatnění pohledávek v insolvenčním řízení, může tak učinit společně s oznámením o zahájení insolvenčního řízení nebo samostatně až v jeho průběhu. Věřitelé mohou podat přihlášku na základě výzvy až do rozhodnutí o úpadku. Zmeškání této lhůty, která ani není předem přesně ohraničena, nicméně neznamená, že by věřitel již nemohl svou pohledávku později uplatnit. O tom svědčí i § 136 odst. 2 písm. d) InsZ ve spojení s odstavcem třetím tohoto ustanovení, kdy výzva, aby věřitelé, kteří tak doposud (tedy před vydáním rozhodnutí o úpadku) neučinili, přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než 30 dnů a delší 2 měsíců⁵⁵, je jednou z nutných náležitostí rozhodnutí o úpadku. Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, pak tato lhůta činí vždy 30 dnů. Zůstává tedy poněkud polemizující, jaký význam má ustanovení § 110 odst. 2 a odst. 3 insolvenčního zákona upravující povinnost soudu vyzvat věřitele k přihlášení jejich pohledávek do rozhodnutí o úpadku, když i po rozhodnutí o úpadku mohou věřitelé své pohledávky přihláškou uplatnit ve lhůtě, která vždy činí minimálně 30 dní. I pokud by soud takovouto výzvu nevydal, mohou věřitelé podávat své přihlášky fakticky ihned po zahájení insolvenčního řízení. V závěru je třeba doplnit, že výše uvedená lhůta je lhůtou procesní⁵⁶ a prekluzivní,

⁵³ Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, v platném znění.

⁵⁴ § 20 ZKV.

⁵⁵ V praxi jsem se osobně zatím nesetkal, že by soud určil jinou lhůtu než nejkratší možnou, tj. 30 dnů.

⁵⁶ K povaze lhůty pro podávání přihlášek do insolvenčního řízení též viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. dubna 2008, sp. zn. KSHK 41 INS 128/2008, 1 VSPH 8/2008.

k pozdě přihlášeným pohledávkám insolvenční soud nebude přihlížet, usnesením je odmítne a nebudou v insolvenční řízení uspokojovány. V případě oddlužení může propásmutí lhůty k podání přihlášky pohledávky s ohledem na institut osvobození od placení pohledávek znamenat definitivní zánik možnosti věřitele domáhat se uspokojení své pohledávky.

Pokud se týče věřitelů, kteří musí, za předpokladu, že chtějí dosáhnout uspokojení v insolvenčním řízení, podat přihlášku pohledávky, insolvenční zákon nerozlišuje mezi věřiteli nezajištěnými a zajištěnými, věřiteli s pohledávkou splatnou, nesplatnou a podmíněnou či věřiteli s pohledávkami uplatněnými u soudu, pohledávkami vykonatelnými, nebo dokonce pohledávkami, které jsou již vymáhány prostřednictvím výkonu rozhodnutí či exekuce. S povolením oddlužení nejsou spojeny účinky přerušení probíhajících řízení jako je tomu u konkursu⁵⁷, věřitelé tak mohou i v souběžně konaném soudním řízení dosáhnout vydání rozhodnutí o jejich pohledávce, které může nabýt právní moci⁵⁸, to však nic nemění na povinnosti i takových věřitelů přihlásit se do insolvenčního řízení. V opačném případě by nemohli být v insolvenčním řízení uspokojováni, třebaže by měli k dispozici vykonatelné rozhodnutí, které by jim ale po splnění oddlužení opět s odkazem na institut osvobození od placení pohledávek nebylo k ničemu platné.

6.1.1 Náležitosti přihlášky pohledávky

Přihláška pohledávky musí opět splňovat obecné náležitosti podání. Vedle toho musí obsahovat důvod vzniku, tedy vyličení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá (např. smlouva, faktura, bezdůvodné obohacení), a výši přihlašované pohledávky. Zajištěný věřitel, který chce být uspokojován z předmětu zajištění, musí také uvést, že uplatňuje právo na uspokojení pohledávky ze zajištění a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku. Věřitel, jehož pohledávka je vykonatelná, uvede skutečnosti svědčící o vykonatelnosti jeho pohledávky. Pohledávky, včetně těch nepeněžitých, je třeba v každém případě vyčíslit v penězích, a pokud se jedná o pohledávku v cizí měně, musí být přepočtena na českou měnu podle kurzu devizového

⁵⁷ Srov. § 263 odst. 1 InsZ.

⁵⁸ Pouze však za předpokladu, že toto řízení bylo zahájeno před zahájením insolvenčního řízení – viz kapitola 4.6 Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

trhu vyhlášeného Českou národní bankou v den zahájení insolvenčního řízení, a stala-li se pohledávka splatnou dříve, podle kurzu vyhlášeného v den její splatnosti. Přihlášku pohledávky je nutno podat dvojmo včetně příloh a doručit insolvenčnímu soudu.

Stejně jako v případě návrhu na povolení oddlužení, i pro přihlášku pohledávky do insolvenčního řízení, nezávisle na způsobu řešení úpadku dlužníka, je určen jednotný formulář, na kterém je nutno přihlášku podat. Pokud věřitel nepodá přihlášku pohledávky v požadované formě, vyzve jej insolvenční správce k nápravě. Formulář přihlášky, včetně předvyplněných vzorů je k nalezení na internetových stránkách provozovaných Ministerstvem spravedlnosti ČR⁵⁹.

⁵⁹ Insolvenční zákon: *Formuláře a vzory*. [online]. [cit. 2012-08-26]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/forms/Prihlaska_pohledavky.pdf.

7 Fáze řízení po povolení oddlužení

Jak bylo již řečeno v předcházejících kapitolách, soud v rozhodnutí u úpadku, se kterým je ve většině případů spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, vyzve věřitele, aby ve lhůtě 30 dnů přihlásili své pohledávky, pokud tak doposud neučinili. Rozhodnutí o úpadku musí taktéž obsahovat místo a termín nařízeného přezkumného jednání a první schůze věřitelů. Předmětem přezkumného jednání je přezkoumávání pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení.

7.1 Přezkumné jednání

Ještě před přezkumným jednáním doručí soud v souladu s § 174 odst. 1 InsZ přihlášky pohledávek včetně příloh insolvenčnímu správci, aby je mohl přezkoumat a zaujmout k nim své stanovisko. Insolvenční správce přezkoumává podané přihlášky pohledávek zejména podle přiložených dokladů a podle účetnictví dlužníka. Pokud některou z přihlášených pohledávek nelze přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, je insolvenční správce povinen věřitele vyzvat, aby předmětnou vadu odstranil, nebo přihlášku doplnil, a zároveň jej poučí, jakým způsobem je nutno nedostatek napravit. Věřitel tak musí učinit ve lhůtě 15 dnů, nestanoví-li insolvenční správce lhůtu delší. O řádně a včas nedoplněných či neopravených přihláškách bude na návrh insolvenčního správce soudem rozhodnuto, že se k nim nepřihlíží.

Insolvenční správce sestaví **seznam přihlášených pohledávek**, do kterého zapíše své stanovisko k jednotlivým pohledávkám. Tento seznam předloží insolvenčnímu soudu tak, aby jej soud mohl zveřejnit v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů před konáním přezkumného jednání, popř. nejpozději 3 dny před přezkumným jednáním, pokud se má jednání konat do 15 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek⁶⁰. Ve skutečnosti insolvenční soudci často stanoví lhůtu pro předložení seznamu explicitně na určené datum přímo v rozhodnutí o úpadku nebo v navazujícím usnesení, kterým se určují další povinnosti insolvenčního správce. Obvykle soud ve stejné lhůtě požaduje po insolvenčním správci taktéž předložení zprávy o jeho dosavadní činnosti a o hospodářské situaci dlužníka a soupisu doposud zjištěné majetkové podstaty dlužníka. Podrobné náležitosti seznamu přihlášených

⁶⁰ § 189 odst. 3 InsZ.

pohledávek upravuje vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.

Insolvenční správce může přihlášenou pohledávku (resp. i jednotlivé dílčí pohledávky, ze kterých se skládá přihláška věřitele) **uznat** nebo **popřít co do pravosti** (pohledávka vůbec nevznikla, zcela zanikla anebo se zcela promlčela), **výše** (dlužníkův závazek je nižší než přihlášená částka) či **pořadí** (je namítáno, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce, nebo je popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění). Toto své stanovisko prezentuje insolvenční správce na přezkumném jednání. Pokud by stanovisko od předložení seznamu přihlášených pohledávek přehodnotil, může jej na přezkumném jednání změnit⁶¹.

Popěrné úkony vůči přihlášeným pohledávkám mohou činit též dlužník a od 31. března 2011 i přihlášení věřitelé. Popření pohledávky dlužníkem nemá dle § 192 odst. 3 InsZ vliv na její zjištění, pokud zákon nestanoví jinak. V rámci oddlužení je však s odkazem na § 410 odst. 2 InsZ třeba poznamenat, že zde má popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem.

Věřitelé původně nemohli přihlášky pohledávek jiných věřitelů popírat, když jim toto právo, v zákoně o konkursu a vyrovnání zakotvené, bylo odebráno a do insolvenčního zákona zakomponováno nebylo. Ústavní soud tuto skutečnost shledal protiústavní a nálezem sp. zn. PL ÚS 14/10 zrušil větu první § 192 odst. 1. InsZ, kterou považoval za odporující právu na spravedlivý proces⁶². Zákonodárce poté právo věřitelů popírat pohledávky opětovně do českého úpadkového práva zavedl novelou insolvenčního zákona č. 69/2011 Sb. Věřitelé mají nicméně stanoven odlišný postup pro popírání přihlášených pohledávek. Jejich popěrný úkon musí být písemný, musí mít stejné náležitosti jako žaloba podle občanského soudního řádu a musí z něj být patrné, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí pohledávky a je nutno jej podat na zvláštním

⁶¹ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. aj. *Insolvenční zákon a předpisy související : Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 1. vyd. Praha : ASPI, 2008. s 243. ISBN 978-80-7357-375-1

⁶² Původní znění věty: *Dlužník a insolvenční správce mohou popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek; jednotliví věřitelé toto právo nemají. Stanovisko, které insolvenční správce zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek, může při přezkumném jednání změnit.*

formuláři. Popěrný úkon je věřitel povinen doručit soudu nejpozději tři pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání. Pokud popření pohledávky splňuje všechny požadované náležitosti a soud jej usnesením neodmítne, považuje se toto podání po rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka za žalobu, kterou tento věřitel uplatnil u insolvenčního soudu své popření vůči jinému přihlášenému věřiteli⁶³.

7.2 Schůze věřitelů

Schůze věřitelů představuje základní platformu pro projednání otázek podstatných pro rozhodování věřitelů a pro jejich hlasování o způsobu, jakým bude povolené oddlužení provedeno. Termín první schůze věřitelů je určen v rozhodnutí o úpadku, a to takovým způsobem, aby se konala ve stejný den jako přezkumné jednání, bezprostředně po jeho skončení. Vedle věřitelů se první schůze účastní povinně i insolvenční správce a dlužník. Rozhodnutí o úpadku mimo jiné stanoví také program schůze věřitelů, do kterého spadá rozhodnutí o hlasovacích právech věřitelů, jejichž pohledávka byla na přezkumném jednání popřena, byla zjištěna podmíněně nebo nebyla dosud přezkoumána. Dále sem patří volba věřitelského orgánu, zpráva insolvenčního správce o jeho dosavadní činnosti, projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí a případné hlasování věřitelů o odvolání insolvenčního správce z funkce a ustanovení nového insolvenčního správce.

Prostřednictvím hlasování o přijetí způsobu oddlužení je věřitelům dána možnost podstatným způsobem ovlivnit další vývoj insolvenčního řízení, tedy rozhodnout, zda oddlužení bude probíhat formou splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty. K hlasování jsou na základě § 402 odst. 1 InsZ oprávněni pouze věřitelé nezajištění, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Z hlasování jsou vyloučeni věřitelé ve vlastní věci nebo ve věci osoby věřiteli blízké anebo osoby, která tvoří s věřitelem koncern. Věřitelé mohou hlasovat také mimo schůzi věřitelů, a to i před podáním návrhu na povolení oddlužení nebo i před podáním insolvenčního návrhu. Hlasování mimo schůzi věřitelů probíhá prostřednictvím hlasovacích listků opatřených úředně ověřenými podpisy za předpokladu, že je toto podání insolvenčnímu soudu doručeno nejpozději den předcházející dni konání schůze věřitelů. Pokud by tímto způsobem

⁶³ § 200 odst. 5 InsZ.

hlasovali všichni věřitelé k tomu oprávnění, soud dle § 399 odst. 3 InsZ schůzi věřitelů vůbec nesvolá, popř. již svolanou schůzi zruší.

Pro přijetí usnesení o způsobu oddlužení je dle § 402 odst. 3 InsZ potřeba souhlasu prosté většiny hlasů všech nezajištěných věřitelů počítané podle výše jejich pohledávek⁶⁴.

Závěrem nutno podotknout, že z důvodů relativně nižších výší přihlášených pohledávek a nízké atraktivity oddlužení je zájem věřitelů účastnit se věřitelských schůzí při způsobu řešení úpadku oddlužením ve skutečnosti velmi nízký a nejčastěji žádný z věřitelů na schůzi nedorazí. Proto dochází v praxi často k aplikaci ustanovení § 402 odst. 5 insolvenčního zákona a o způsobu oddlužení rozhodne insolvenční soud.

7.3 Schválení oddlužení

Soud má povinnost rozhodnout o tom, zda oddlužení schvaluje, neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námitky věřitelů podle ustanovení § 403 odst. 2 InsZ, na základě kterého mohou věřitelé, jež hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, namítat přítomnost skutečností odůvodňujících zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky musí být uplatněny nejpozději do konce schůze věřitelů, na níž se rozhodovalo o způsobu oddlužení. Námitky jsou následně projednány na zvláštním jednání a soud se s námitkami vypořádá v rozhodnutí o schválení či neschválení oddlužení. Ve většině případů nejsou věřiteli žádné námitky vzneseny, proto soud vydá rozhodnutí neprodleně po uplynutí lhůty k podání námitek.

Ke schválení oddlužení dojde v případě, že nejsou dány důvody k rozhodnutí o neschválení oddlužení dle § 405 odst. 1 insolvenčního zákona⁶⁵. Při neschválení oddlužení rozhodne insolvenční soud současně o řešení úpadku dlužníka konkursem. Pouze dlužník je oprávněn podat proti rozhodnutí o neschválení oddlužení odvolání.

Nejsou-li dány důvody pro neschválení oddlužení, vydá soud rozhodnutí, kterým oddlužení dlužníka schvaluje. Tímto rozhodnutím jsou vázáni dlužník i věřitelé včetně věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali⁶⁶.

⁶⁴ Toto ustanovení je tak *lex specialis* k obecné úpravě § 49 odst. 1, který k platnosti usnesení schůze věřitelů vyžaduje pouze prostou většinu hlasů věřitelů přítomných.

⁶⁵ Důvody mohou vyplynout např. při námitkovém řízení.

⁶⁶ § 406 odst. 1 InsZ.

Rozhodnutím o schválení oddlužení dochází k potvrzení okolností nutných pro řešení úpadku oddlužením. Vedle výroku o schválení oddlužení jedním ze dvou způsobů realizace oddlužení musí toto rozhodnutí obsahovat náležitosti, které se liší právě v závislosti na tom, jakým způsobem bude oddlužení probíhat, těmto náležitostem se podrobněji věnuji v následující kapitole. Proti rozhodnutí o schválení oddlužení může podat odvolání pouze věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení, nebo věřitel, jehož námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 InsZ insolvenční soud nevyhověl.

Dlužníci si často neuvědomují, že procesní postup oddlužení je rozdělen na více částí. Nejprve soud oddlužení povolí, následně dochází k projednání a stanovení způsobu, jakým má být oddlužení provedeno, konečným výsledkem by poté mělo být schválení oddlužení, při kterém soud znovu zkoumá naplnění podmínek pro povolení oddlužení. Ani po povolení oddlužení tedy nemá dlužník „vyhráno“, rozhodnutí o povolení oddlužení představuje pouze jakýsi předstupeň v realizaci oddlužení, ke schválení oddlužení ve finále vůbec nemusí dojít, pokud pro to nebudou splněny podmínky, a na majetek dlužníka může být prohlášen konkurs. K přeměně oddlužení v konkurs může navíc dojít z důvodů uvedených v § 418 InsZ i kdykoliv v průběhu již schváleného oddlužení.

7.3.1 Účinky schválení oddlužení

Stejně jako zahájení insolvenčního řízení, i rozhodnutí, kterým se schvaluje oddlužení dlužníka, s sebou nese některé účinky a tyto nastávají opět zveřejněním tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku.

Tím nejdůležitějším účinkem je zrušení omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo v dosavadním průběhu insolvenčního řízení ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu. Dříve již bylo řečeno, že dle §229 odst. 3 InsZ je osobou oprávněnou disponovat s majetkovou podstatou dlužník, a to od zahájení insolvenčního řízení až do rozhodnutí o úpadku a dále též v době od povolení oddlužení. Přesto může být dlužník nad rámec zákonné úpravy předběžným opatřením soudu omezen v nakládání s některými konkrétními věcmi či právy náležejícími do majetkové podstaty, třebaže takováto omezení jsou ve věcech návrhů na povolení

oddlužení výjimečná. Tento účinek ale na rozdíl od ostatních nenastává již zveřejněním rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku, ale až jeho právní mocí⁶⁷.

Další účinky je třeba odlišovat v závislosti na schváleném způsobu oddlužení. V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka platí ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení insolvenčního zákona o účincích prohlášení konkursu. Insolvenční správce je tak oprávněn nakládat s majetkem dlužníka uvedeným v rozhodnutí o schválení oddlužení⁶⁸. Právní úkony, které by dlužník učinil, aniž by měl dispoziční oprávnění, jsou proti jeho věřitelům neúčinné. Dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získá až po schválení oddlužení, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužník.

V případě řešení oddlužení splátkovým kalendářem má dlužník dispoziční oprávnění k příjmům získaným po schválení oddlužení, tyto příjmy však musí použít způsobem uvedeným v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dispoziční oprávnění k jinému majetku náležejícím do majetkové podstaty v době schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře má též dlužník, to ale neplatí pro majetek, který slouží k zajištění a k jehož zpeněžení insolvenčním správcem na základě pokynu zajištěného věřitele dojde.

7.4 Incidenční spory

Incidenční spor lze obecně charakterizovat jako spor vzniklý v souvislosti s hlavním řízením. Incidenční spor má s hlavním řízením společný určitý prvek a postup v hlavním řízení je závislý na výsledku incidenčního sporu. Úprava incidenčních sporů byla obsažena již v zákoně o konkursu a vyrovnání, ale v poměrně roztříštěné podobě, navíc incidenční spor představoval samostatnou právní věc, která jako taková mohla, ale nemusela být projednávána tímtež soudem jako konkursní řízení. Nově jsou incidenční spory zahrnuty do rámce insolvenčního řízení a rozhoduje o nich stejný soud jako v insolvenčním řízení, tato úprava mimo jiné směřuje k urychlení úpadkového řízení. *„Insolvenční soudce je postaven do role jednotného arbitra pro všechny úkony a spory*

⁶⁷ § 407 odst. 2 InsZ.

⁶⁸ § 408 odst. 1, ve spojení s § 246 odst. 1 InsZ.

*konkrétního insolvenčního řízení, včetně incidenčních sporů vyvolaných tímto řízením*⁶⁹.

Výčet incidenčních sporů je obsažen v § 159 odst. 1 InsZ; jedná se o: spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení, spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, spory na základě odpůrcí žaloby, spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem, popř. další spory označené zákonem jako incidenční. Z posledně jmenovaného je možné dojít k závěru, že tento výčet je v zásadě otevřený.

Spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty vznikají na základě vylučovací žaloby, kterou se určitá osoba odlišná od dlužníka domáhá vyloučení této majetkové hodnoty ze soupisu majetkové podstaty, a to z důvodu, že její právo k majetku nebo jiný důvod brání tomu, aby byl konkrétní majetek zapsán do soupisu majetkové podstaty. Žalobu je nutno podat v prekluzivní lhůtě 30 dnů ode dne, kdy bylo osobě doručeno vyrozumění insolvenčního správce o sepsání majetku do majetkové podstaty⁷⁰. Marné uplynutí lhůty jakož i zamítnutí žaloby má za následek oprávněnost zahrnutí majetku do soupisu.

Výlučně insolvenční správce je oprávněn k podání odpůrcí žaloby⁷¹, prostřednictvím které může odporovat právním úkonům dlužníka. Pro podání žaloby je určena prekluzivní jednoroční lhůta počítaná od vzniku účinků rozhodnutí o úpadku. Podání žaloby záleží na úvaze insolvenčního správce, ale pokud o tom rozhodne věřitelský výbor, je správce povinen žalobu podat. Plnění z neúčinného právního úkonu je nutno vydat do majetkové podstaty.

7.4.1 Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek

Spory o pravost, výši či pořadí pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení jsou nejčastěji se vyskytujícími incidenčními spory. Předpokladem pro vznik takového

⁶⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 351. ISBN 978-80-7400-320-2.

⁷⁰ § 225 odst. 2 InsZ.

⁷¹ Podle § 16 odst. 1 ZKV byli k podání odpůrcí žaloby aktivně legitimováni i konkursní věřitelé.

sporu je popěrný úkon učiněný k tomu oprávněnou osobou. Již bylo řečeno, že právo popírat pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek mají jak insolvenční správce, tak dlužník i přihlášení věřitelé. Postup popření, které podává některý z přihlášených věřitelů, jsem popsal v kapitole 7.1. Pokud se týká popěrných úkonů, které učiní insolvenční správce nebo dlužník, musíme si nejprve zodpovědět na základní otázku, totiž jestli popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou či nevykonatelnou.

Pokud byla popřená pohledávka nevykonatelná, zůstává na věřiteli této pohledávky, aby uplatnil své právo na určení popřené pohledávky žalobou podanou ve lhůtě do 30 dnů od přezkumného jednání. Tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení písemného vyrozumění věřiteli o popření jeho nevykonatelné pohledávky, které je insolvenční správce povinen učinit, jestliže se tento věřitel přezkumného jednání nezúčastnil. Pro pořádek pouze připomínám, že popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, z toho důvodu musí věřitel domáhající se určení své popřené pohledávky podat žalobu i proti dlužníkovi, pokud ten popření pohledávky také učinil. V takovém incidenčním sporu tak mohou na straně žalovaného vystupovat insolvenční správce, dlužník nebo oba dva.

Přesně opačnou situaci představuje popření vykonatelné pohledávky. Žalobcem zde bude insolvenční správce nebo dlužník, který se domáhá soudního „potvrzení“ svého popření, a žalovaným věřitel pohledávky. Lhůta k podání žaloby činí 30 dnů od konání přezkumného jednání.

Po ukončení incidenčního sporu se jeho výsledek zapíše do upraveného seznamu přihlášených pohledávek. Insolvenční správce a dlužník mohou vzít své popření zpět před zahájením incidenčního sporu, což má za následek zjištění dané pohledávky. Často se tak děje po předložení dodatečných podkladů věřitelem, které prokazují pravost, výši nebo pořadí pohledávky.

Dle § 202 odst. 1 InsZ nemá ve sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci⁷². Z toho vyplývá, že incidenční žalobu se nevyplatí podávat věřitelům s velmi

⁷² Na rozdíl od náhrady nákladů řízení přiznané v incidenčním sporu vůči dlužníku. Dlužník by si tak měl vždy důkladně promyslet, zda popírat přihlášenou pohledávku a riskovat tím případné zhoršení již tak dosti tíživé finanční situace.

nízkou výší přihlášené pohledávky, neboť náhrady nákladů řízení se jim ani v případě úspěchu žaloby nedostane, navíc s ohledem na povinnost zaplatit soudní poplatek a často nízké procentuální uspokojení přihlášené pohledávky v rámci insolvenčního řízení mohou na podání žaloby pouze prodělat.

8 Realizace oddlužení

Insolvenční zákon obsahuje, jak je upraveno v § 398 odst. 1, úpravu dvou způsobů provádění oddlužení, kterými jsou zpeněžení majetkové podstaty a plnění splátkového kalendáře. Na základě gramatického výkladu tohoto ustanovení a právě zde přítomné spojky „nebo“ lze dojít k závěru, že insolvenční zákon předpokládá oddlužení vždy pouze jedním z obou způsobů, judikatura se však k danému ustanovení staví spíše extenzivně a v této kapitole se mimo jiné zmiňují o možnosti kombinace splátkového kalendáře a zpeněžení majetkové podstaty. V předchozí kapitole jsem popsal, že hlasování o způsobu přijetí oddlužení je sice v rukou věřitelů, ale pro jejich častý nezájem aktivně se účastnit insolvenčního řízení, ať již přítomností na schůzi věřitelů, nebo prostřednictvím hlasovacích lístků, rozhoduje v naprosté většině o způsobu oddlužení insolvenční soud.

8.1 Zpeněžení majetkové podstaty

Rozhodnutí, kterým se schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, obligatorně obsahuje informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem, označení majetku, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty, a případně označení nezajištěných věřitelů, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, s uvedením nejnižší hodnoty plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli.

Zpeněžení majetkové podstaty znamená pro věřitele možnost poměrně rychlejšího uspokojení svých pohledávek. Nutno však poznamenat, že málokterý dlužník disponuje tak hodnotným majetkem, aby postačil na uspokojení alespoň 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů. Dlužník, který takový majetek vlastní, jej často použije ke zpeněžení ještě před insolvenčním řízením, aby získal prostředky pro hrazení svých splatných pohledávek. Při tomto způsobu oddlužení také věřitelé riskují, že toto rychleji získané plnění bude menší než plnění, kterého by mohli dosáhnout v rámci splátkového kalendáře i s ohledem na případné mimořádné příjmy dlužníka.

Pro zpeněžení majetkové podstaty je zcela zásadní označení majetku, který do majetkové podstaty náleží. Majetkovou podstatu můžeme definovat jako majetek,

určený k uspokojení dlužnickových věřitelů⁷³. Dispoziční oprávnění k tomuto majetku má insolvenční správce. V rozhodnutí o schválení oddlužení soud bude vycházet ze seznamu majetku přiloženému k insolvenčnímu návrhu a údajů ze soupisu majetkové podstaty vypracované a předložené insolvenčním správcem⁷⁴. Proč je však vymezení majetku, na který se bude vztahovat oddlužení, tak důležité? Především z toho důvodu, aby byl tento majetek jednoznačně oddělen od majetku, který dlužník nabyde poté, co nastaly účinky schválení oddlužení, a který do majetkové podstaty v souladu s § 398 odst. 2 InsZ nenáleží. Majetková podstata je tedy tvořena pouze majetkem, který dlužník nabyl nejpozději do okamžiku zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Nic samozřejmě nebrání dodatečnému doplnění soupisu majetkové podstaty o majetek, který dlužník vlastnil již předtím, než nastaly účinky schválení oddlužení.

Při samotném průběhu zpeněžení majetkové podstaty se postupuje obdobně jako v případě konkursu. Právě na to odkazuje § 398 odst. 2 InsZ. Z § 283 odst. 1 InsZ lze vyčíst, že zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužnickových pohledávek.

Insolvenční zákon umožňuje tři způsoby zpeněžení majetkové podstaty – veřejnou dražbu podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, dále prodej movitých věcí a nemovitostí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí a prodej majetku mimo dražbu. O způsobu zpeněžení rozhoduje insolvenční správce, potřebuje však souhlas věřitelského výboru. Ke zpeněžení majetku mimo veřejnou dražbu je navíc vedle souhlasu věřitelského výboru nutný souhlas insolvenčního soudu, který ve svém rozhodnutí může stanovit podmínky prodeje⁷⁵.

⁷³ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 266. ISBN 978-80-7357-329-4.

⁷⁴ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 999. ISBN 978-80-7400-320-2.

⁷⁵ Např. stanovení minimální požadované kupní ceny, povinnosti, že kupní cena musí být uhrazena nejpozději při podpisu kupní smlouvy, určení způsobu, kterým bude majetek nabízen atd.

Pokud by insolvenční správce uzavřel smlouvu o prodeji mimo dražbu před udělením souhlasu věřitelského výboru a soudu, nenabude tato smlouva účinnosti, dokud souhlas není dán⁷⁶. Výjimku z tohoto pravidla představují pouze věci bezprostředně ohrožené zkázou nebo znehodnocením. Dle § 284 odst. 1 a § 285 odst. 4 InsZ je insolvenční správce při zpeněžování majetkové podstaty také vázán předkupními právy určitých osob.

Obecně lze shrnout, že nejčastějším způsobem zpeněžování dlužníkovy majetku je v praxi prodej mimo veřejnou dražbu. Tento způsob představuje na rozdíl od veřejné dražby rychlý a méně nákladný (tím pádem majetkovou podstatu méně zatěžující) nástroj zpeněžení, navíc lze často dosáhnout také vyššího výtěžku zpeněžení. I v rámci prodeje mimo dražbu by měl insolvenční správce usilovat o dostatečnou transparentnost každého prodeje a dosažení pokud možno co nejvyšší prodejní ceny. Proto se při prodeji mimo dražbu používá zejména různých internetových aukčních serverů. Ke zpeněžení ve veřejné dražbě stále častěji dochází spíše v případech, kdy si to věřitelský orgán výslovně žádá. Se zpeněžením movitých věci a nemovitostí podle ustanovení OSŘ o výkonu rozhodnutí jsem se v praxi osobně nikdy nesetkal.

Závěrem procesu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty poté, co je již veškerý majetek zpeněžen, insolvenční správce sestaví konečnou zprávu, kterou předloží soudu ke schválení⁷⁷. Konečná zpráva ztělesňuje jakési shrnutí celého průběhu insolvenčního řízení, musí obsahovat přehled všech pohledávek (ať již přihlašovaných, či pohledávek, které se neuplatňují přihláškou), vynaložených výdajů, zpeněžení, uvedení majetku, který nebyl zpeněžen a přehled jednání a právních úkonů, významných pro průběh insolvenčního řízení. V konečné zprávě by měl správce též vyúčtovat svou odměnu a výdaje. Soud konečnou zprávu zveřejní v insolvenčním rejstříku a nařídí jednání o konečné zprávě, na kterém mimo jiné projedná případné námitky účastníků řízení proti konečné zprávě vznesené. Po právní moci usnesení, kterým byla schválena konečná zpráva, předloží insolvenční správce soudu návrh rozvrhového usnesení. V návaznosti na to vydá soud rozvrhové usnesení, v němž uvede, kolik má být vyplaceno na každou pohledávku uvedenou v upraveném seznamu přihlášených pohledávek. Věřitelé zahrnutí do rozvrhu se uspokojují poměrně vzhledem

⁷⁶ § 289 odst. 1 InsZ.

⁷⁷ § 408 odst. 2 InsZ.

k výši jejich pohledávky tak, jak byla zjištěna. Insolvenční správce rozvrhové usnesení splní tím, že vyplatí věřitelům určené částky, o čemž podá soudu zprávu.

8.2 Plnění splátkového kalendáře

Plnění splátkového kalendáře je druhou, v praxi častěji vyskytující se formou oddlužení. Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře musí obsahovat: povinnost uloženou dlužníkovi, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni měsíce částku stanovenou podle § 398 InsZ z příjmů, které získá po schválení oddlužení, a to podle poměru pohledávek věřitelů určeného v rozhodnutí, dále obsahuje označení příjmů, ze kterých by dlužník podle stavu ke dni vydání rozhodnutí měl uhradit první splátku, označení nezajištěných věřitelů, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, včetně nejnižší hodnoty plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli, a příkaz plátcí mzdy dlužníka nebo plátcí jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka stanovené srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku.

Plnění splátkového kalendáře probíhá takovým způsobem, že plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka po schválení oddlužení každý měsíc provádí z dlužníkovy příjmu srážku, kterou zašle insolvenčnímu správci a zbytek vyplatí dlužníkovi. Insolvenční správce tuto srážku každý měsíc rozdělí a rozpošle mezi věřitele dle poměru jejich přihlášených pohledávek stanoveného v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Před rozesláním příslušných částek si insolvenční správce každý měsíc z došlé srážky odečte částku na jeho odměnu a náhradu hotových výdajů⁷⁸. Pokud jde o pohledávky, které byly popřeny, tak platí, že insolvenční správce každý měsíc

⁷⁸ Výši odměny a náhrady hotových výdajů insolvenčního správce upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů. Dle § 3 písm. c) vyhlášky činí odměna insolvenčního správce při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750,- Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení. Dle § 7 odst. 4 vyhlášky náleží insolvenčnímu správci za každý započatý měsíc trvání účinků schválení oddlužení náhrada hotových výdajů ve výši 150,- Kč. Celkem si tedy insolvenční správce měsíčně strhává na odměnu a náhradu hotových výdajů 900,- Kč plus případné DPH, je-li plátcem daně z přidané hodnoty.

deponuje částku připadající dle splátkového kalendáře na tuto pohledávku. V závislosti na výsledku případného incidenčního sporu a konečném zjištění statutu popřené pohledávky insolvenční správce deponované částky věřiteli vyplatí (byla-li pohledávka zjištěna) nebo rozdělí mezi ostatní věřitele (nebyla-li pohledávka zjištěna a účast věřitele v insolvenčním řízení zcela nebo v určitém rozsahu skončila).

Tento proces trvá pět let, tj. šedesát měsíců, během kterých by dlužník měl splatit alespoň 30 procent přihlášených nezajištěných pohledávek. Dlužníci si často neuvědomují, že oněch předpokládaných 30 procent představuje minimální zákonem požadovanou hranici a pokud příjmy dlužníka dosahují v kontrastu k přihlášeným pohledávkám takové výše, že dlužník splatí za pět let trvání oddlužení např. 80 procent, tak splatí oněch 80 procent, mylná je tedy představa mnohých dlužníků, že soud „určí“ takovou výši srážek z jejich příjmů, aby za pět let splatili právě pouze 30 procent⁷⁹. Jedinou možností, jak splnit oddlužení dříve je případ, kdy dlužník splatí přihlášené pohledávky ze sta procent ještě před uplynutím pětileté doby trvání splátkového kalendáře.

Dlužník by si měl již před podáním návrhu na povolení oddlužení správně spočítat, jestli jeho příjmy postačí alespoň na uspokojení nezajištěných věřitelů v minimální zákonem požadované výši. Případný nedostatek dlužníkových příjmů se v praxi často řeší uzavřením smlouvy o důchodu dle § 842 a násl. občanského zákoníku, na základě které se třetí osoba (z okruhu osob blízkých dlužníkovi) zaváže, že po dobu trvání účinků schválení oddlužení bude ve prospěch dlužníka pravidelně každý měsíc poskytovat určitou finanční částku, která bude použita pro uspokojování nezajištěných věřitelů. V rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je poté této osobě uložena povinnost, aby částku dle smlouvy o důchodu vyplácela každý měsíc insolvenčnímu správci, který jí použije spolu s ostatními příjmy k plnění splátkového kalendáře.

Důležitým ustanovením je § 412 InsZ, který vyjmenovává povinnosti dlužníka v průběhu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dlužník musí vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, v případě nezaměstnanosti by měl usilovat o získání příjmu. Hodnoty, které získá dlužník dědictvím a darem, musí sám

⁷⁹ DÖRFL, L. Oddlužení. *Právní rádce*. 2010, č. 8, s. 4.

zpeněžit a jejich výtěžek použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře; z toho vyplývá, že dlužník má usilovat o dosažení co nejvyššího uspokojení přihlášených věřitelů⁸⁰. Dlužník musí také pravidelně v určených intervalech dokládat soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů. Samozřejmostí je zákaz dlužníkovi přijímat nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit. Dlužník musí též hlásit každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání.

Vlastní výpočet srážek se řídí ustanoveními občanského soudního řádu, na která insolvenční zákon v ustanovení § 398 odst. 3 odkazuje. Dlužníkovi může být sražena částka odpovídající srážkám ze mzdy či jiných příjmů v rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny **přednostní pohledávky**.

Srážky se vypočítávají z celkové měsíční čisté mzdy zaměstnance. Důležité je znát výši základní částky, která nesmí být dlužníkovi sražena. Základní částka je tvořena součtem nezabavitelné částky jednotlivce a jedné čtvrtiny této nezabavitelné částky za každou osobu, kterou je dlužník povinen vyživovat. Výše nezabavitelné částky se rovná dvou třetinám součtu životního minima jednotlivce (aktuálně 3.410,- Kč) a normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu (aktuálně 5.352,- Kč), celkem tedy 5.842,- Kč ($2/3 * [3.410,- + 5.352,- \text{ Kč}]$)⁸¹. Základní částka se zaokrouhlí na celé koruny nahoru a odečte se od čisté mzdy dlužníka. Ze zbytku čisté mzdy může být dlužníkovi bez omezení sraženo vše nad součet životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu. Zbytek čisté mzdy se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi. Ze zbytku čisté mzdy lze poté srazit dvě třetiny. K těmto dvěma třetinám se připočte případná bez omezení zabavitelná částka (viz výše), přičemž takový součet ve výsledku dává celkovou částku, která může být dlužníkovi sražena⁸². Dlužníkovi nemůže být sražena částka ve vyšším rozsahu, než jaký umožňují právní předpisy, třebaže by s tím dlužník jinak souhlasil.

⁸⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 1033. ISBN 978-80-7400-320-2.

⁸¹ Částka životního minima je určena zákonem č. 110/2006 Sb., o životním minimu, v platném znění. Výši normativních nákladů na bydlení určuje nařízení vlády č. 367/2007 Sb., v návaznosti na zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.

⁸² SOBOTKOVÁ, V. Exekuce v podobě srážek ze mzdy v roce 2012. *Práce & mzda*. 2012, č. 5, s. 10-12.

Vedle mzdy podléhají srážkám i náhrada mzdy nebo platu, nemocenské, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, peněžitá pomoc v mateřství, důchody, stipendia, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, odstupné, popřípadě obdobná plnění poskytnutá v souvislosti se skončením zaměstnání, peněžitá plnění věrnostní nebo stabilizační povahy poskytnutá v souvislosti se zaměstnáním a úrazový příplatek, úrazové vyrovnání a úrazová renta⁸³. Pokud dlužník tedy ztratí zaměstnání, nemusí to nutně znamenat ihned závažný problém pro průběh oddlužení, jelikož i právě z podpory v nezaměstnanosti lze provádět srážky ve prospěch insolvenčního řízení⁸⁴. Je ale nutno počítat s tím, že podpora v nezaměstnanosti může často dosahovat pouze takové výše, ze které nelze srážky provádět vůbec.

Poměrně odlišný je přístup jednotlivých senátů insolvenčních soudů k situaci jak postupovat v případě, kdy má dlužník dva nebo více současných příjmů a jakým způsobem se z těchto příjmů mají vypočítávat srážky. Někteří soudci tuto situaci řeší takovým způsobem, že uloží každému ze dvou nebo více plátců příjmu dlužníka, aby z každého příjmu zvlášť prováděli srážky odpovídající částce, kterou mohou být při výkonu rozhodnutí uspokojeny přednostní pohledávky, a tyto srážky odesílali insolvenčnímu správci⁸⁵. Problém však může nastat, pokud některý z příjmů dosahuje pouze takové výše, že z něj nelze provádět vůbec žádné srážky (typicky invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně). V takovém případě mohou být věřitelé potenciálně zkracováni na možnosti dosažení vyšší míry uspokojení. I z toho důvodu se přikláním k názoru, že tou vhodnější variantou je situace, kdy soud každému z plátců příjmů dlužníka uloží, aby příjmy odesílaly insolvenčnímu správci v plné výši. Insolvenční správce poté vypočítává nezabavitelnou částku ze součtu všech příjmů dlužníka a každý měsíc dlužníku nezabavitelnou částku vyplácí⁸⁶.

Dlužník může v insolvenčním návrhu dle § 398 odst. 4 InsZ také požádat o stanovení jiné výše měsíčních splátek. Základní podmínkou pro to, aby soud takovému návrhu vyhověl, je předpoklad, že hodnota plnění, kterou obdrží nezajištění věřitelé,

⁸³ PACHL, L. Kdy a jak správně podat návrh na povolení oddlužení. *Právní fórum*. 2008, č. 5, s. 214.

⁸⁴ To však nic nemění na povinnosti dlužníka usilovat o získání příjmu dle § 412 odst. 1 písm. a) InsZ.

⁸⁵ Viz např. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 3. února 2010, č.j. KSPH 36 INS 7904/2009-B-9.

⁸⁶ Viz např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. května 2012, č.j. MSPH 89 INS 2380/2012-B-9.

bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, anebo stejná nebo vyšší než hodnota plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli. Soud vedle toho přihlédne k důvodům, které vedly k dlužníkovu úpadku, k celkové výši dlužníkových závazků, k dosavadní a očekávané výši dlužníkových příjmů, k opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků, a k doporučení věřitelů. Dlužník musí tento návrh učinit již v návrhu na povolení oddlužení, k později podaným návrhům soud nepřihlédne⁸⁷. Vyhoví-li soud žádosti dlužníka, stanoví se měsíční srážka v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře pevnou částkou.

8.3 Kombinace způsobů oddlužení

Přestože insolvenční zákon předpokládá průběh oddlužení vždy pouze jedním z upravených způsobů, insolvenční soudy judikaturou dovodily, že přípustná je i současná kombinace splátkového kalendáře a zpeněžení majetkové podstaty. Takto byla např. v usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. ledna 2009, č.j. KSBR 24 INS 4176/2008-B-14, vyjádřena premisa, že nepřekáží účelu, který je insolvenčním zákonem sledován, aby v situaci, kdy s tím dlužník výslovně souhlasí a sám takový způsob řešení svého úpadku nabízí, byly v mezích rozhodnutí o způsobu oddlužení kombinovány obě formy oddlužení za předpokladu, že ta z forem oddlužení, kterou dlužník nabízí jako základní, bez dalšího neumožňuje splnění požadavku kladeného na minimální zákonnou (nebo s věřiteli smlouvenou) míru uspokojení dlužníkových věřitelů. *„Ve výjimečných případech jako je tento, je podle přesvědčení insolvenčního soudu možné i to, že obě formy oddlužení budou zkombinovány tak, že rozhodnutím o schválení oddlužení budou postiženy jak příjmy dlužníka v následujících pěti letech (oddlužení plněním splátkového kalendáře), tak majetek náležející dlužníku v době rozhodnutí o schválení oddlužení (oddlužení zpeněžením majetkové podstaty). Podstatné je, že i tak půjde o řešení, jež dlužníku nabízí možnost vybřednout při zachování práv věřitelů z úpadkové situace lépe než při prohlášení konkursu na jeho majetek (srov. i § 398 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona o tom, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty do majetkové podstaty zásadně nenáleží majetek nabytý dlužníkem*

⁸⁷ Formulář návrhu na povolení oddlužení obsahuje pro takový návrh zvláštní kolonku č. 15.

poté, co nastaly účinky schválení oddlužení)⁸⁸. Přípustnost takového postupu nad rámec zákonné úpravy vyjádřil i Vrchní soud v Olomouci⁸⁹.

8.4 Zajištění věřitelé

Výše uvedené postupy v oddlužení se vztahují na nezajištěné věřitele, věřitelé zajištění mají specifické postavení. Předně dle § 398 odst. 3 InsZ se zajištění věřitelé v oddlužení uspokojují **jen a pouze** z výtěžku zpeněžení zajištění. Insolvenční zákon dále odkazuje na postup podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu. Dle dikce výše zmíněného ustanovení však neplatí, že by se zajištěná pohledávka v té výši, ve které nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení zajištění, uspokojovala společně s nezajištěnými pohledávkami, jako je tomu v případě konkursu⁹⁰. Zůstává tak vždy na vlastním uvážení věřitele, zda se mu z hlediska předpokládané míry uspokojení spíše vyplatí pohledávku přihlásit jako zajištěnou, která bude uspokojována separátně z výtěžku zpeněžení, nebo nezajištěnou⁹¹.

Insolvenční správce předmět zajištění zpeněží na základě pokynů zajištěných věřitelů, kterými je vázán. Stejně tak ale může tyto pokyny odmítnout, má-li za to, že předmět zajištění lze zpeněžit výhodněji. V tom případě ale musí požádat insolvenční soud, aby v rámci své dohlédací činnosti pokyny přezkoumal⁹².

Po zpeněžení majetku sloužícího k zajištění insolvenční správce odečte z výtěžku zpeněžení náklady spojené se správou a zpeněžením majetku a svou odměnu⁹³. Zbýlá částka se se souhlasem insolvenčního soudu vydá zajištěným

⁸⁸ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. ledna 2009, č.j. KSBR 24 INS 4176/2008-B-14.

⁸⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. října 2009, č.j. KSBR 40 INS 4970/2009, 2 VSOL 264/2009-A-10.

⁹⁰ Srov. § 167 odst. 2 InsZ.

⁹¹ ZELENKA, J. *Insolvenční zákon: zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb. : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2., aktualizované vyd.* Praha: Linde, 2008, s 609. ISBN 80-720-1707-1.

⁹² § 293 InsZ.

⁹³ Výše odměny vyplývá z § 1 odst. 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb. a činí 2 % z částky určené k vydání zajištěnému věřiteli plus případné DPH. Náklady spojené se zpeněžením a se správou lze dle § 298 odst. 3 InsZ uplatnit nejvýše v rozsahu 5 %, resp. 4 % výtěžku zpeněžení. Se souhlasem zajištěného věřitele lze odečíst náklady i ve větším rozsahu.

věřitelům podle pořadí, v jakém vznikl právní důvod zajištění. Zpeněžením předmětu zajištění toto zajištění zaniká.

8.5 Společné oddlužení manželů

Obecně lze zkonstatovat, že pro manžele je výhodnější, aby oba podali návrh na povolení oddlužení. Pokud by totiž návrh podal jen jeden z nich, tak z hlediska existence institutu společného jmění manželů nic nebrání věřitelům, aby vedle přihlášení své pohledávky do insolvenčního řízení uplatňovali svou pohledávku zároveň vůči tomu z manželů, který návrh na povolení oddlužení nepodal, a aby došlo k provedení výkonu rozhodnutí či exekuce. V této kapitole bych chtěl stručným způsobem popsat, jakými rozdílnými způsoby soudy přistupují k otázce řešení situací, kdy návrh na povolení oddlužení podají oba manželé.

Prvním způsobem je řešení insolvenčních řízení manželů odděleně, tedy vydáním na sobě navzájem nezávislých rozhodnutí o úpadku, resp. rozhodnutí o schválení oddlužení pro každého z manželů. V takovém případě budou příjmy každého z obou manželů použity k uspokojování pohledávek pouze těch nezajištěných věřitelů, kteří přihlásili svou pohledávku do insolvenčního řízení toho kterého dlužníka⁹⁴. Pro věřitele je tak namístě, aby svou pohledávku přihlásili do insolvenčního řízení obou z nich. Oddělené oddlužení manželů zřejmě nejlépe odpovídá dikci insolvenčního zákona, který v žádném ustanovení nepředpokládá možnost společného, resp. „kolektivního“ oddlužování manželů.

Druhou situaci představuje společné oddlužení manželů, tedy případy, kdy insolvenční soud spojí jejich návrhy na povolení oddlužení ke společnému projednání pod jednou spisovou značkou. Přípustnost tohoto způsobu byla vyjádřena v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č. j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21. Majetková podstata manželů je v takových případech zásadně totožná a příjmy obou manželů (popř. všechnen majetek náležející do společného jmění manželů

⁹⁴ K tomu např. řízení probíhající před Krajským soudem v Praze pod sp. zn. KSPH 39 INS 4124/2010, resp. KSPH 39 INS 4117/2010.

při řešení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty) budou současně používány na uspokojování pohledávek přihlášených do řízení obou manželů⁹⁵.

Posledním obvykle se vyskytujícím přístupem je varianta, která vyjadřuje určitý kompromis mezi dvěma způsoby výše uvedenými. Jedná se opět o oddlužení manželů probíhající v samostatných, nezávislých řízeních, nicméně insolvenční správce zde „vyvažuje“ míru uspokojení věřitelů přihlášených v obou řízeních, to v praxi znamená, že sečte srážky z příjmů obou manželů a použije zásadně rovný díl z výsledného součtu k uspokojování věřitelů přihlášených do obou insolvenčních řízení⁹⁶.

8.6 Zrušení schváleného oddlužení

Jakmile je jednou oddlužení schváleno a zároveň je rozhodnuto o způsobu jeho řešení, neznamená to nutně, že dojde ke zdárnému splnění oddlužení. Důvody pro zrušení schváleného oddlužení upravuje insolvenční zákon v § 418 odst. 1. Z dikce tohoto ustanovení mimo jiné vyplývá, že proces oddlužení požaduje i po schválení oddlužení po dlužníkovi aktivní přístup, poskytování součinnosti insolvenčnímu správci a řádné a včasné plnění povinností, které dlužníkovi zákon ukládá. Jelikož je s rozhodnutím o zrušení oddlužení současně spojeno prohlášení konkursu na majetek dlužníka, je v nejvyšším zájmu dlužníka, aby svým chováním (třebaže ne vždy je zrušení oddlužení na vině dlužníka samotného) nezavdal příčinu k vydání rozhodnutí o zrušení oddlužení a nepřišel tak o nesporné výhody, které mu právní úprava při řešení úpadku oddlužením přiznává oproti konkursu⁹⁷.

Jedním z důvodů zrušení oddlužení je skutečnost, že dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení. Povinnosti dlužníka jsou blíže popsány v kapitolách 8.1 a 8.2. Nikde v insolvenčním zákoně však není definováno, které z povinností jsou podstatné, posouzení je tak svěřeno do úvahy soudu v každém

⁹⁵ ŘEHÁČEK, O. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7-8, s. 44-45.

⁹⁶ Viz např. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. září. 2010, č. j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9.

⁹⁷ Zejména s ohledem na institut osvobození dlužníka od placení pohledávek.

konkrétním případě. Obecně je možno za podstatnou považovat takovou povinnost, jejíž plnění může významně ovlivnit splnění podmínek oddlužení⁹⁸.

Dále může být schválené oddlužení zrušeno, pokud se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude moci dlužník splnit. Tento důvod může být na rozdíl od předešlého aplikován dle výkladu pouze na oddlužení plněním splátkového kalendáře. Opět je ponecháno na úvaze soudu, co lze považovat za „podstatnou“ část splátkového kalendáře, jisté je pouze, že předpokládaná míra uspokojení musí být nižší než zákonem stanovená kvóta 30 procent přihlášených nezajištěných pohledávek.

Třetím důvodem pro zrušení oddlužení je situace, kdy dlužníku v důsledku zaviněného jednání vznikne po schválení plánu oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, přičemž je zavedena zákonná domněnka, že dlužník zavinil vznik takového peněžitého závazku, byl-li k jeho vymožení vůči němu nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce⁹⁹.

Poslední možnost pro zrušení schváleného oddlužení vychází ze zásady dispoziční a projevuje se tím, že dlužník může zrušení schváleného oddlužení navrhnout sám.

Usnesení o zrušení schváleného oddlužení může soud vydat, jen dokud nevezme na vědomí splnění oddlužení. Osobami oprávněnými k podání odvolání proti tomuto rozhodnutí jsou dlužník, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitel, který zrušení oddlužení navrhl.

8.7 Splnění oddlužení, osvobození dlužníka od placení pohledávek

Rozhodnutí o splnění oddlužení má být výsledkem zdárného završení procesu spotřebitelského úpadku, o který usiluje zřejmě každý dlužník.

Dle § 413 insolvenčního zákona vezme insolvenční soud splnění oddlužení na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné. Spolu s právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Současně insolvenční soud rozhodne o odměně a nákladech insolvenčního správce a zproští insolvenčního správce jeho funkce. Jelikož

⁹⁸ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 1061. ISBN 978-80-7400-320-2.

⁹⁹ K povinnosti dlužníka nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit, srov. v § 412 odst. 1 písm. g).

insolvenční správce si, pokud je oddlužení řešeno splátkovým kalendářem, zálohu na odměnu a své hotové výdaje strhává již v průběhu plnění splátkového kalendáře, tak v takovém případě soud jeho odměnu pouze schválí a zároveň rozhodne o zbývajících odměně a nákladech, tj. za ty měsíce, ve kterých splátkový kalendář neprobíhal, ale insolvenční správce již byl ve funkci, ať už v době od ustanovení do doby schválení oddlužení, tak i po splnění oddlužení až do zproštění insolvenčního správce z funkce.

„Soud tímto autoritativně deklaruje naplnění procesu realizace schváleného způsobu oddlužení, to znamená, že byly provedeny všechny zákonem presumované a v daném případě možné kroky vedoucí k uspokojení pohledávek věřitelů a výtěžek z tohoto byl věřitelům vyplacen.“¹⁰⁰

Splnění oddlužení předchází předložení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení v případě zpeněžení majetkové podstaty nebo uhrazení 60 měsíčních splátek v případě splátkového kalendáře, resp. též uhrazení přihlášených nezajištěných pohledávek v celém rozsahu před pětiletou dobou (= 60 měsíčních splátek) trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře¹⁰¹. Právní mocí rozhodnutí o schválení oddlužení také zanikají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

8.7.1 Osvobození dlužníka od placení pohledávek

Insolvenční řízení sice končí rozhodnutím o vzetí na vědomí splnění oddlužení, vydání tohoto rozhodnutí však nepředstavuje dosažení účelu, který je oddlužením sledován, tím je až osvobození dlužníka od povinnosti platit zbytek dluhů¹⁰².

Institut osvobození dlužníka od placení pohledávek je tím hlavním cílem, o který dlužník při návrhu na povolení oddlužení usiluje a zásadním motivačním faktorem, kterým se oddlužení jako způsob řešení úpadku odlišuje od konkursu.

¹⁰⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 1038. ISBN 978-80-7400-320-2.

¹⁰¹ ZELENKA, J. Insolvenční zákon: zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb. : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2., aktualizované vyd. Praha: Linde, 2008, s 631. ISBN 80-720-1707-1.

¹⁰² KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 1041. ISBN 978-80-7400-320-2.

Dle § 414 odst. 1 InsZ vydá rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek insolvenční soud po provedeném slyšení dlužníka, jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti dle schváleného způsobu oddlužení. Toto rozhodnutí nikdy soud nevydá z vlastní moci, ale vždy pouze na návrh dlužníka. Nepodání takového návrhu tedy neiniciuje vydání rozhodnutí o osvobození od placení pohledávek ani v případě, kdy by ostatní předpoklady pro jeho vydání byly naplněny. Zákon nevymezuje lhůtu, ve které má být návrh podán. Zřejmé je pouze to, že návrh podaný před splněním oddlužení bude nedůvodný, úprava nicméně nepodává odpověď na otázku, do kdy nejpozději lze takový návrh učinit. Je v nejvyšším zájmu dlužníka, aby návrh podal co nejdříve a nevystavoval se tak riziku vymáhání pohledávek věřitelů poté, co insolvenční řízení skončí a tím zaniknou účinky jeho zahájení.

Další z podmínek, které právní úprava vyžaduje pro vydání rozhodnutí o osvobození, je vedle návrhu dlužníka řádné a včasné splnění všech povinností dlužníka podle schváleného způsobu oddlužení. Toto ustanovení jistě nelze vykládat s přílišnou doslovností, neboť pokud by k vydání rozhodnutí o osvobození bylo bezpodmínečně nutné, aby dlužník splnil všechny zákonem uložené povinnosti včetně těch v zásadě marginálního významu, byla by laťka pro dlužníka nastavená bezpochyby velice přísně¹⁰³. V ohled je třeba brát i skutečnost, že povinnosti dlužníkovi vyplývají především při plnění splátkového kalendáře, neboť při zpeněžování majetkové podstaty je prakticky celý průběh oddlužení svěřen do rukou insolvenčního správce. Základním požadavkem je bezesporu povinnost dlužníka splatit alespoň 30 procent přihlášených nezajištěných pohledávek, případně hodnotu nižší alespoň v takovém rozsahu, s jakým věřitelé před schválením oddlužení písemně souhlasili. Vedle toho je potřeba, aby dlužník svědomitě poskytoval insolvenčnímu správci během celého procesu oddlužení požadovanou součinnost.

Nesplacení požadované výše alespoň 30 procent přihlášených pohledávek nebo nedosažení nižší hodnoty plnění, na které se věřitelé s dlužníkem dohodli, nemusí ale nutně vždy znamenat, že dlužník nemůže být osvobozen od placení pohledávek. Insolvenční zákon totiž v § 415 zakotvuje výjimku. I v takovém případě může insolvenční soud po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přiznat dlužníku

¹⁰³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 1043. ISBN 978-80-7400-320-2.

osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem. Podmínky spočívající v návrhu dlužníka, „vyvinění“ dlužníka a uspokojení věřitelů nikoliv v nižším rozsahu než jakého by se jim dostalo v případě řešení úpadku konkursem, musejí být splněny kumulativně.

Pokud jsou splněny všechny předpoklady, vydá soud usnesení, ve kterém stanoví, že se dlužník osvobozuje od placení dosud neuhrazených pohledávek zahrnutých do oddlužení. Následkem tohoto rozhodnutí není zánik pohledávek samotných, pohledávky, na které se osvobození vztahuje, však nelze po dlužníku vymáhat. Dlužník tak nemusí platit přihlášené pohledávky v tom rozsahu, v jakém nebyly v rámci insolvenčního řízení uspokojeny, vedle toho se osvobození vztahuje též na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit, a na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu¹⁰⁴. Pokud tedy např. některý věřitel zmešká lhůtu pro přihlášení své pohledávky, oddlužení proběhne řádně a dojde k osvobození dlužníka od placení pohledávek, nemá takový věřitel k dispozici právní cestu, jak svou pohledávku dodatečně po dlužníkovi vymoci. Dle § 416 InsZ se osvobození netýká peněžitého trestu nebo jiné majetkové sankce, která byla dlužníku uložena v trestním řízení pro úmyslný trestný čin, a dále pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti. Taktéž zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zůstane zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku.

Pokud insolvenční soud návrhu dlužníka nevyhoví a vysloví zamítavé rozhodnutí, je osobou oprávněnou k podání odvolání pouze dlužník. V opačném případě (tedy kladném rozhodnutí o návrhu) může odvolání podat jen věřitel, jehož pohledávka vůči dlužníku nebyla v insolvenčním řízení zcela uspokojena.

¹⁰⁴ § 414 odst. 2, odst. 3 InsZ.

Jednou přiznané osvobození dlužníka může být z důvodů uvedených v § 417 InsZ odejmuto. První možností pro odejmutí osvobození je návrh věřitele podaný do tří let od pravomocného přiznání osvobození, jestliže vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Věřitel však může tento návrh podat pouze v případě, že nemohl námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníku. Přiznané osvobození také zaniká ex lege, byl-li dlužník v období tří let od právní moci rozhodnutí o osvobození pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele. Zákon tuto pojistku umožňující osvobození zrušit obsahuje především z důvodu, že i po kladném rozhodnutí o osvobození od placení pohledávek mohou být zjištěny skutečnosti neslučující se s filozofií přiznání beneficia poskytovaného v podobě osvobození¹⁰⁵. Po uplynutí tří let od právní moci rozhodnutí o osvobození lze nicméně bez dalšího konstatovat konečnou platnost tohoto osvobození.

¹⁰⁵ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. s. 1053. ISBN 978-80-7400-320-2.

Závěr

Insolvenční zákon nepochybně přinesl mnohé změny a oživení do té doby zkosnatělé úpravy úpadkového práva. Jednou z těch nejvýznamnějších novot byla komplexní úprava oddlužení, které představuje tu nejschůdnější cestu, jakou se může zadlužená nepodnikající osoba vypořádat se svými závazky a v případě splnění všech zákonem požadovaných podmínek se za relativně krátkou dobu stát opět plnohodnotným ekonomickým subjektem. Třebaže dopad tohoto nového institutu lze hodnotit i přes jeho některé nesporné nedostatky převážně kladně, tak potrvá ještě pár let, než bude možné hodnověrným způsobem analyzovat jeden ze zákonodárcem požadovaných efektů, a to sice výchovný účinek na ekonomické myšlení spotřebitelů. Přeci jen, insolvenční zákon je účinný teprve od 1. ledna 2008, a proto bude teprve od příštího roku výrazněji přibývat úspěšně ukončených oddlužení, když právě plnění splátkového kalendáře představuje oproti zpeněžování majetkové podstaty většinou formu řešení oddlužení a splnění splátkového kalendáře předčasně před uplynutím pětileté doby jeho trvání, kterého je možné dosáhnout pouze splacením všech přihlášených nezajištěných pohledávek v celé výši, představuje spíše marginální situace.

Lze také shrnout, že oddlužení proniká čím dál tím více do povědomí široké veřejnosti a právě z tohoto důvodu počet návrhů na povolení oddlužení od účinnosti zákona každoročně stoupá. Přecházející zákon o konkursu a vyrovnání obsahoval taktéž poměrně podrobnou úpravu vyrovnání, která by se dala považovat za předchůdce dnešního institutu oddlužení, ale této možnosti bylo právě i díky malé informovanosti veřejnosti pramálo využíváno. V dnešní době naopak existuje mnoho nejrůznějších institucí, které poskytují, ať již jako hlavní či vedlejší náplň své činnosti, servis související s problematikou oddlužení, a to od pouhé právní poradny, až po zpracování návrhů na povolení oddlužení, ať už bezplatně, nebo za úplatu. Nutno však dodat, že ani tyto instituce často neoplývají přesnými informacemi a podrobnou znalostí právní úpravy, takže nebývá neobvyklé, že dlužník po podání návrhu na povolení oddlužení má přesto o tomto způsobu řešení úpadku představy nesprávné či zkreslené a ve výsledku může být překvapen, jelikož oddlužení je tou zřejmě nejšetrnější cestou, jak se vypořádat s dluhy, které není v silách osoby řádně splácet, ale žít pět let ve splátkovém kalendáři a vystačit si každý měsíc s nezabavitelnou částkou rozhodně nepředstavuje pro jedince žádnou „procházku růžovou zahradou“. Běžně se vyskytují i případy, kdy

návhrhy na povolení oddlužení, třebaže zpracovány takovou „odbornou“ institucí, jsou insolvenčními soudy vyzývány k doplnění, nebo dokonce následně odmítány. Tou nejjistější cestou pak pro dlužníka je nechat si návrh na povolení oddlužení zpracovat advokátem, většinou však není v silách dlužníků si odborné právní zastoupení finančně dovolit.

Co se týká zmíněných nedostatků, insolvenční zákon trpěl jako mnoho jiných nových právních předpisů řadou nejasností. Absence konkrétního návodu, jak v určité situaci postupovat, dávala a do dnešního dne dává insolvenčním soudům velký prostor k použití vlastního uvážení. To sice do jisté míry koliduje s požadavkem právní jistoty, na druhou stranu však umožňuje, aby soudy za použití vlastní intuice pružně reagovaly na okolnosti konkrétního insolvenčního řízení. Pro příklad uvádím několik možností, jakým způsobem řešit (ne)společné oddlužení manželů (blíže k této problematice viz kapitola 8.5 Společné oddlužení manželů).

Zřejmě nejvíce kritizovaným nedostatkem insolvenčního zákona je zapovězení možnosti oddlužení pro drobného podnikatele – fyzickou osobu. Judikatura alespoň tento zákaz zmírnila na takovou rovinu, že o oddlužení může usilovat osoba, u které četnost jejích závazků z podnikání a výše těchto závazků v porovnání s výší všech dlužnických závazků nelze pokládat za překážku bránící uplatnění institutu oddlužení. Zůstává však otázkou, jestli není na místě tento rozsah vztáhnout i na ostatní podnikající osoby, protože konkurs může mít na fyzickou osobu téměř likvidační dopad a předpoklad úplného zbavení se všech dluhů se může pohybovat též v horizontu desítek let. Za úvahu také stojí zmínit, že spotřebitelské úpadky často vznikají v důsledku nezodpovědného chování dlužníků, kteří si půjčují peníze, aby si za ně pořídili ve skutečnosti nepotřebné statky, zatímco podnikatel se snaží svou činností získat obživu a zadlužit se může díky nepříznivé situaci na trhu, přesto právní úprava nenabízí podnikatelům a nepodnikatelům rovné podmínky. Myslím, že novela zákona by v tomto případě nebyla od věci a oddlužení by mohlo být obecně umožněno např. těm podnikatelům, kteří by jinak splňovali podmínky pro nepatrný konkurs.

Insolvenčnímu zákonu se nepodařilo, pokud se týká spotřebitelských úpadků, ani větší mírou zapojit věřitele do průběhu a ovlivňování insolvenčního řízení. Již bylo řečeno, že věřitelé nemají zájem aktivně vykonávat svá práva a podílet se na rozhodování v oddlužení. Vyšší účast věřitelů je možno pozorovat v případech

konkursů a reorganizací, i když i zde si „zkušený“ věřitel dokáže před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku dlužníka spočítat, jaká je předpokládaná míra uspokojení v řízení a zda se tedy vůbec vyplatí, aby věřitel vynakládal své úsilí a prostředky a aspiroval např. na zvolení do věřitelského výboru. Insolvenčnímu zákonu se naopak povedlo značně urychlit vlastní trvání insolvenčního řízení.

Předmětem mé diplomové práce bylo podat komplexní rozbor institutu oddlužení v kontextu právní úpravy insolvenčního řízení jako celku, tuto teoretickou bázi jsem se snažil v mnoha případech doplnit o mé poznatky z praxe a poukázat na to, že ne vždy se záměr zákonodárce setkává s požadovaným účinkem. Zastávám však ten názor, že oddlužení přineslo do té doby neznámé možnosti a některé doposud nezodpovězené otázky naleznou svou odpověď bezpochyby ještě následně, ať již prostřednictvím soudní judikatury nebo za pomoci novelizací insolvenčního zákona.

Seznam zkratek

- InsZ: zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění.
- ZKV: zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v platném znění.
- OZ: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- OSŘ: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.

Použitá literatura a prameny

Monografie:

- KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2010. 1106 s. ISBN 978-80-7400-320-2.
- KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. aj. *Insolvenční zákon a předpisy související : Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 1. vyd. Praha : ASPI, 2008. 903 s. ISBN 978-80-7357-375-1.
- KUČERA, F. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : s judikaturou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. 306 s. ISBN 978-80-7400-163-5.
- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4.
- SCHELLEOVÁ, I. *Základy insolvenčního práva*. 1. vyd. Ostrava : Key Publishing, 2008. 322 s. ISBN 978-80-87071-88-5.
- WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. 751 s. ISBN 978-807-2017-263.
- ZELENKA, J. *Insolvenční zákon: zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb. : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2., aktualizované vyd. Praha: Linde, 2008, 796 s. ISBN 80-720-1707-1.

Odborné články:

- DÖRFL, L. Oddlužení. *Právní rádce*. 2010, č. 8, s. 4.
- KOZÁK, J. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. *Právní fórum*. 2008, č. 1, s. 26.
- PACHL, L. Kdy a jak správně podat návrh na povolení oddlužení. *Právní fórum*. 2008, č. 5, s. 209-217.
- ŘEHÁČEK, O. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7-8, s. 44-45.

- SOBOTKOVÁ, V. Exekuce v podobě srážek ze mzdy v roce 2012. *Práce & mzda*. 2012, č. 5, s. 10-12.
- ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní Fórum*. 2009, č. 4, s. 153.

Elektronické prameny:

- Důvodová zpráva k návrhu insolvenčního zákona. [online]. [cit. 2012-08-26]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/557/N_vrh_insolven_n_ho_z_kona_-_d_vodov_zpr_va.doc.
- Insolvenční zákon: *Expertní skupina S22 - Statistiky za rok 2011*. [online]. [cit. 2012-08-26]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2011.pdf>.
- Insolvenční zákon: *Formuláře a vzory*. [online]. [cit. 2012-08-26]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/forms/Povoleni_oddluzeni.pdf.
- Insolvenční zákon: *Formuláře a vzory*. [online]. [cit. 2012-08-26]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/forms/Prihlaska_pohledavky.pdf.
- Newsletter.cz: *Připravuje se nový insolvenční zákon*. [online]. [cit. 2012-08-28]. Dostupné z: <http://www.newsletter.cz/view.php?cisloclanku=2005082902>.

Soudní rozhodnutí:

- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. května 2012, č.j. MSPH 89 INS 2380/2012-B-9.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č.j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. května 2012, č.j. MSPH 88 INS 18044/2011 3 VSPH 1378/2011-A-14.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. dubna 2009, č.j. KSOS 34 INS 625/2008 29 NSČR 3/2009-A-59.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. dubna 2008, sp.zn. KSHK 41 INS 128/2008, 1 VSPH 8/2008.
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 3. února 2010, č.j. KSPH 36 INS 7904/2009-B-9.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. května 2012, č.j. MSPH 89 INS 2380/2012-B-9.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. ledna 2009, č.j. KSBR 24 INS 4176/2008-B-14.

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. října 2009, č.j. KSBR 40 INS 4970/2009, 2 VSOL 264/2009-A-10.
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. září. 2010, č.j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. července 2012, č.j. KSHK 45 INS 23516/2011 1 VSPH 975/2012-A-31.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. července 2010, sp.zn. Pl. ÚS 14/10.

Resumé

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který vešel v účinnost 1. ledna 2008, zavedl do českého právního systému nový institut oddlužení. Tento způsob řešení úpadku je přípustný pouze pro nepodnikatele (oddlužení tak nemůže být použito pro obchodní společnosti nebo obecně pro podnikající fyzické osoby). Spotřebitelské úpadky představují většinovou část úpadkových řízení na území České republiky a lze očekávat, že tento dlouhotrvající trend bude i nadále pokračovat.

Institut oddlužení přináší spotřebitelům efektivní možnost, jak se legálně vypořádat se svými dluhy, a to prostřednictvím jednoho ze dvou možných způsobů, jmenovitě splátkového kalendáře a zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, a začít opět s čistým štítem jako aktivní člen ekonomické společnosti.

Předmětem této diplomové práce je podat komplexní rozbor právní úpravy řešení úpadku oddlužením od vymezení příčin, které vedou k osobnímu bankrotu, a interpretace základních pojmů až po popis nezbytných úkonů vedoucích k prohlášení úpadku, průběh oddlužení a odlišení jeho dvou základních forem. Tento teoretický základ je doplněn o poznatky z praxe, které jsem získal během mého působení v advokátní kanceláři zároveň vykonávající funkci insolvenčního správce.

Vlastní text práce je rozdělen do osmi kapitol. První kapitole je věnován krátký exkurs do historie úpadkového práva na našem území. Ve druhé kapitole rozebírám pojem úpadek a základní zásady insolvenčního řízení. Třetí kapitola poté pojednává o subjektech insolvenčního řízení. Čtvrtá kapitola se již týká vlastního průběhu insolvenčního řízení, popisují v ní zahájení insolvenčního řízení a náležitosti a vady insolvenčního návrhu, resp. návrhu na povolení oddlužení. Následující kapitola obsahuje výčet případů, jak mohou soudy rozhodnout o insolvenčním návrhu. V šesté kapitole se blíže věnuji věřitelům a uplatňování jejich pohledávek, především se zde jedná o věřitele, kteří svou pohledávku uplatňují její přihláškou do insolvenčního řízení. Sedmá kapitola se zabývá tou částí insolvenčního řízení, kdy již bylo rozhodnuto o povolení oddlužení. Poslední kapitola popisuje fázi oddlužení po jeho schválení jedním ze dvou možných způsobů, jedná se tedy o průběh oddlužení v užším slova smyslu.

Abstract

The legal enactment No. 182/2006 Sb., Insolvency Act that came into force on January 1st 2008 introduced the new concept of Discharge of Debts in the Czech Law system. This mode of solution is intended solely for non-entrepreneurs (this institute cannot be used for companies or individual entrepreneurs). Personal bankruptcies account for the majority of insolvency proceedings in the territory of the Czech Republic and it can be assumed that this long-lasting trend will continue to grow.

The institute of Discharge of Debts gives consumers an effective opportunity to legally get rid of their debts through one of two ways, namely repayment schedule and sale of the debtor's assets, and start again with a clean slate as an active member of the Economic Society.

The aim of this thesis is to give a comprehensive analysis of the institute of Discharge of Debts, from defining the causes that lead to bankruptcy, interpretation of basic concepts, to the description of the necessary proceedings leading to the declaration of bankruptcy, process of Discharge of Debts itself and differences of its two basic ways. This theoretical basis is supplemented by my knowledge that I have gained during my internship in a law office, which also performs the function of insolvency trustee.

The thesis is composed of eight chapters. Chapter One contains a brief excursion into the history of bankruptcy law in our country. Chapter Two examines the term of bankruptcy and the basic principles of the insolvency proceedings. Chapter Three deals with the subjects of the insolvency proceedings. Chapter Four relates to the proceedings itself, which begins with filing an insolvency petition. The next chapter is about how the courts decide on the petition. Chapter Six characterizes position of the debtor's creditors and the application of their claims. Those are primarily the creditors who file an application in insolvency proceedings. Chapter Seven focuses on that part of the insolvency proceedings, when it was decided to permit Discharge of Debts. The last chapter describes the phase in Discharge of Debts, which has already been approved by one of the two possible ways, so it is the process of Discharge of Debts in the narrower sense.

Oddlužení – jeden ze sanačních způsobu řešení úpadku

Klíčová slova

- Insolvenční řízení
- Úpadek
- Oddlužení

Discharge of a debtor - one of modes of insolvency solution

Key words

- Insolvency proceedings
- Bankruptcy
- Discharge of a debtor